Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, New York. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה חמישית HATOREN גליון ה (קה)

התורן

עתון שבועי

התוכן

VOL. V NEW YORK, APRIL 12, 1918 No. 5 (105)

HATOREN
Published Weekly by
HATOREN PUBLISHING ASS'N, Inc.
(A. Lubarsky, Pres., Sol. Lamport, Treas., A. S. Orlans, Sec'y).
44 EAST 23rd STREET, NEW YORK
Telephone, Gramercy 6944

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 44 East 23rd St., New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class mail matter at .the Post Office of New York, August the 11th, 1913.

מחיר גליון 10 סנטים

יהודים צעירים שאינם מחויבים לעבוד בצבא-אמריקה

ה ת נ ד ב ו

אל הגדוד העברי

לעבוד רק

בארץ-ישראל

הממשלה האנגלית הבטיחה לעזור לבני-ישראל ביסוד בשבילם מקלט בטוח בארץ אבותינו.

יהודים! יש לכם אפשרות והזדמנות לקיים את דברי הבטחה זו ע״י

התנדבות אל הגדוד העברי

הגדוד הוא כולו עברי תחת דגל מיוחד שהמגן-דוד הוא ציונו.

התנדבו עכשיו!

בדבר יתר הפרטים לפנות אל:

JEWISH BATALLION EXECUTIVE OFFICE

44 E. 23rd Street, N. Y. C.

RECRUITING OFFICES:

220 West 42nd Street, New York

114 Delancey Street, New York

הלשכה המרכזית של הגדוד העברי ברחוב איסט ברודווי מספר 169.

VOL. V NEW YORK, APRIL 12, 1918 No. 5

התורן

יוצא לאור על־ידי
חברת התורן

א. א. לוברסקי, נשיא
ש. לאמפורט, גזבר
א. ש. אורלאנס, מזכיר

העורכים
ד"ר שמריה לוין
י. ד. ברקוביץ

שנה חמישית ניו יורק, ל' ניסן, תרע"ח גליון חמישי

פרשת השבוע

הַסַּעַר בְּמַחֲנֵה הָ„אִידִישִׁיסְטִים".

שאלת האוניברסיטה העברית, העומדת להוסד בקרוב, אולי עוד לפני כלות המלחמה, בירושלים, הטילה סער במחנה ה„אידישיסטים", המושבעים ועומדים להגן על העם היהודי מפני ה„עברים", המתעתדים להכניע אותו בעל־כרחו תחת שלטונה של התרבות העברית. העם היהודי, כך טוענים האידישיסטים, נתן כבר גט־פטורין להשפה העברית ויחליפה באחרת, הלא היא השפה היהודית, ולעולם לא יחזיר את גרושתו ברצונו הטוב. והנה באים העברים ומבלבלים את מחו ומכניסים ערבוביה לתוך נשמתו ומטמטמים את הכרתו היהודית הצלולה, ופותחים את הקברות ומעלים מהם זכרונות נשכחים, רכוש נרקב, נכסי־רוח שאין להם עוד ערך בחיים, ובונים בזה חיץ בין השדרות העליונות של העם ובין המוניו ומרחיבים את התהום שביניהם, הקיים גם מבלעדי זאת. אם כן, מלחמת־מצוה היא לרדוף את העברים עד חרמה ולהוציאם מתוך המחנה ולפקוח את עיני העם על־ידי תעמולה בעל־פה ובכתב, למען ידע את אויביו האמתים, הצודים את נפשו לקחת.

והתיאבון של האידישיסטים הולך ומתפתח מיום ליום. לכתחילה הסתפקו בארצות הגולה, ואת ארץ־ישראל הפקירו להעברים, כי, באמת, מה היא ארץ־ישראל העלובה והשוממה נגד רוסיה, פולניה, גליציה ואמריקה? ולוא גם יעלה בידי הציוניים ליסד שם איזה ישוב עברי, הלא יהיה בטל בששים, והשפעתו על היהדות העולמית תהיה מאפס. ובכן, אין כל סכנה נשקפת מישוב כזה לשלמותו של העם היהודי, ויש לותר אפילו על הצד העברי שבו. הן במשך התקופות נחרבו כבר חלקים אחדים של העם, כמו היהדות האנגלית, הגרמנית, הצרפתית וכדומה, שאין להם עוד חלק והשתתפות בהתרבות היהודית וביצירותיה. על החלקים האובדים הללו יתוסף עוד חלק אחד, החלק העברי, ושלום יהיה על ישראל. ורבים מהם, מהאידי־שיסטים, שמחו עוד בסתר־לבם, כי מצאו להם העברים מקום־מקלט בשביל התרכזות כחותיהם במדינה רחוקה כל־כך, ולא יוסיפו עוד איפוא להפריע בקנאה יתירה בעד התפתחותה של התרבות היהודית במרכזי הגולה. כך היה חשבונם של האידישיסטים בזמן הראשון אחרי שהסתדרו לשם התרבות היהודית בנגוד להתרבות העברית. נלחמו בהתנועה העברית בארצות הגולה בכל מיני אמצעים שבעולם, גנו אותה, חרפוה וגדפוה, כפי אמנות התירוף והגידוף הטובה עליהם. אבל את ארץ־ישראל הוציאו מן הכלל ולא היו נוגעים בה. עד שראו

את טעותם ונוכחו לדעת, כי שקולה היא ארץ־ישראל בנוגע להשפעה תרבותית כנגד כל ארצות הגולה, ועוד לפני המלחמה נמצאו כבר קנאים לה„אידישיזם", שהתחילו לתבוע את עלבונה של התרבות היהודית גם בארץ־ישראל.

והנה באו המאורעות האחרונים, וארץ־ישראל תפסה את מקומה הראוי לה, כלומר: את המקום הראשי בשאלת קיומנו הלאומי. אָמנם מנסים עוד מתנגדי התחיה לירות את חציהם בעובדי התחיה ולהקטין את ערכם וחשיבותם של המאורעות, הפותחים לפני עמנו אפקים חדשים, אבל מי שמתבונן היטב אל חיינו ומקשיב לדפיקתם — מוכרח להודות, שמעולם, במשך תקופות הגלות הארוכות, לא היתה מורגשת התעוררות עזה לתחיה כזו, השלטת כעת בעולמנו היהודי. וההתעוררות הזאת, הנובעת ממעמקי הכרתו של העם, משכה אחריה בחזקה גם רבים מה„אידישיסטים", כי לא יכלו להנצל ממנה. פתאום התחילו גם הם לנבא במחנה ולקשר את עתידות העם בעתידותיה של ארץ־ישראל. פתאום בשלה גם הכרתם הם, שאם יש אחרית ותקוה לקיומנו הלאומי, יכולה היא להתגשם ר ק בארץ־ישראל. ומכיון שבאו לידי הכרה כזו, מובן הדבר מאליו, שהתחזק בהם התיאבון „לרכוש את המלכה אשר בבית" ולהעתיק את מרכז שאיפתם האידישיסטית לארץ־ישראל גופה.

ובעת כזאת באים ה„עברים" ורוצים ליסד אוניבר־סיטה עברית על הר הזיתים, בלא נטילת רשות מאת האידישיסטים ומבלי המלך עמהם לראשונה בשאלה חשובה כזו. להביט און כזה ולשתוק אי־אפשר באמת. נחוץ להקריש מלחמה על העברים, נחוץ להפריע בעדם, שלא יוציאו את זממם לפועל, נחוץ לעורר כנגדם את דעת הקהל היהודי בטרם עבר מועד. והמלחמה התפשטה — לא בכל תפוצות ישראל, כי־אם בכל תפוצות האידישיסטים, שבאמת אינם במציאות אלא אחד בעיר ושנים במשפחה, ושבאמת אין להם שום השפעה ניכרת על מהלך חיינו. העם היהודי ב כ ל ל ו לא התרחק מעולם מהתרבות העברית ומעולם לא החליפה באחרת, ועוד כיום הזה הוא מוציא ע ש ר ו ת מ י ל־י ו נ י ם כסף מדי שנה בשנה, כדי להתגבר על תנאי הזמן והמקום ולהציל מתרבותו ההיסטורית עד כמה שאפשר להציל בתוך הסביבה הזרה. ואין שום ספק, כי עוד כיום הזה, אם אך ישאלו את פי העם בכבודו ובעצמו, ולא את פי אלה, המתימרים לדבר בשם העם ואת רוחו לא תכנו ואת פיו לא שאלו, — אין שום ספק, כי עוד כיום הזה לא יהיה פוסח על שתי הסעיפים ויהיה מוכן ומזומן להקריב קרבנות כאלה וכאלה, ובלבד ש י ש ו ב ל ק ד מ ו ת ו, ובלבד שתהיה לו האפשרות לנער מעל עצמו כל מה שדבק אליו במשך תקופות נדודיו וטלטוליו — את הגלות ואת אבק־הגלות.

וכמה מן העבדות יש בטענת ה„אידישיסטים", החסים על כחותיו של העם היהודי ואינם רוצים להטריח אותו לעבור מכל התרבויות שלו, השאלות מאחרים, לתרבותו שלו האמתית, ש א ף בה מצא ה„אני" שלו את בטויו הנכון, הבלתי־מזויף. בעצמנו ראינו, שבמשך איזו עשרות שנים עברו מיליונים יהודים מאירופה המזרחית לאמריקה הצפונית והיו מוכרחים להוציא ישן מפני חדש, ישן שאול מפני חדש שאול, ואיש לא חס על האנרגיה העממית, ההולכת לאיבוד על־ידי מעבר כזה. ורק כשאפשרות של השתחררות שלמה נשקפת לעמנו ונחיצות של מעבר חדש כרוך בעקבותיה, והמעבר הזה איננו עוד מעבר משאול לשאול, כי־אם מתרבות שאולה לתרבות עצמית — מיד באים החסים על טרחתו של עם ישראל ומתחילים מורידים דמעות על אכזריותם של העברים.

אָמנם מודים אנחנו, כי יש שמץ של אכזריות בתביעות העברים, אבל לא בנוגע להעם בכללו, כי־אם רק בנוגע להאידישיסטים עצמם. העם רוצה בהשתחררות שלמה, וכשימצא בעצמו די־אונים לשוב לארצו ולהחיותה, על אחת כמה וכמה שיעלה בידו להחיות את שפתו ולהשליט אותה בחייו במשך דור אחד. אבל מאת ה„אי־דישיסטים" תובעים העברים, שלא ירמו את עצמם ולא יוליכו שולל את דעת הקהל. העם היהודי ידע להגן על רכושו העברי ועל תרבותו העברית אפילו בארצות הגולה — קל וחומר על אדמתו הוא.

שְׂפָתֵנוּ אִתָּנוּ

(לשאלת השפה העברית והשפות המדוברות בעמנו).

מאת

מ. שיינקין.

(המשך).

ה. גורל השפות המדוברות.

אחת התכונות העיקריות ביחוסו של עם ישראל לשפות הזרות, שנדחקו לתוך תחום תרבותו, — היא, שלא דאג העם לקיומן של השפות המדוברות העלגיות האלה. מכיון שנשתנו תנאי החיים, אלו שנתנו לאחת השפות האלה את כח האלמות, לא הרגיש העם שום נחיצות לשמור ולפתח את השפה הזאת; עוד במשך תקופה ידועה שלטה השפה בסביבה העברית על־פי חוק האינרציה, שבאה בכח הדחיפה הראשונה, ואולם לאט־לאט עזבה את מקומה לשפה אחרת, שבאה לתפוס מקום בכח תנאי החיים החדשים; כזה היה גם גורל השניה והשלישית — גורל כל אלה, שנדחקו לתוך חיי העם העברי בהכרח, מסבת הגלות והנדידה; כולן „נולדו בלי אהבה ונסתלקו בלי יגון".

אבל כל שפה ושפה, במשך שלטונה ההכרחי, הלא הכתה איזו שרשים בנפש האומה; השרשים האלה מצצו וקלטו לתוכם ליח ולשד ממח האומה ולבה, והעם העברי לא חפץ למחול על העושר הלאומי הזה. על כן אסף העם אל אוצרו את מיטב היצירות הספרותיות של השפות הזמניות העוברות האלה; יש ששם אותן למשמרת בכליהן — כן עשה העם לספרות היהודית הארמית, קרובת העברית; ויש שהריק את התוכן העברי מכלי־זר אל השפה העברית — כזאת עשה ישראל לספרי

המחקר והמוסר, שנכתבו ביונית, סורסית, ערבית וספרדית ותורגמו לעברית.

כן אנו רואים, כי כשנדד ישראל ממזרח לארצות המערב, לא הביא אתו שמה לא את הסורסית ולא את הארמית; כשעברו היהודים מספרד לצרפת ולאשכנז, עזבה הלדינה הספרדית את מקומה ללחץ הקלטי והגרמני; רק בארצות אפריקה, וביחוד בטורקיה, שלא היה לחץ תרבותי מצד העמים השולטים, החלשים בתרבותם,— רק שם נשתמרה הלדינה עד שבאה שמה התרבות הצרפתית. בתוך הספרים נשתמרה רק הספרות הארמית הרבנית; פרי הספרויות האחרות אבד, אם לא תורגם לעברית, או שנשמר כדבר יקר־המציאות בבתי־אוצר־הספרים וכתבי־היד העתיקים.

ומה יהיה עתה גורל האידיש הגרמנית?

גורלה של האידיש הגרמנית הוא כגורל כל השפות המדוברות, שקדמו לה, כגורל כל אלה השפות, שלא נולדו בנפש האומה, כי־אם נדחקו אליה מבחוץ. נזכור־נא, כי אין באידיש זו אף מלה אחת, שהרה והגה העם העברי מתוך רוחו ונפשו, מתוך ברק־מחו ורגש־לבבו; המלים העבריות, שהמוני העם משתמשים בהן, הלא לא אידיש הם, כי־אם ההתנגדות לאידיש; והראיה, כי האידישיסטים הטהורים משתדלים למעט בהן ולסרסן עד כמה שאפשר, בכתבם דוקא „אנגסט" ולא „צער", ובכתבם דוקא „באַלעבאָס" במקום „בעל־הבית"; יתר המלים הלא הן גרמניות, סלאביות או אנגליות. ובכן, באה השאלה: במה תתפוס פה הנפש העברית ועל מה תלחם? על איזו מלה שבשפה זו הניח העברי את חותם נפשו, כי ידאג לה וכי יצטער, אם תשכח ממנו? במה גדול כח היצירות של התוכן העברי, שנכתבו באידיש, מאלו, שנכתבו באותן המלים ורק באותיות אחרות, ושעל כן אנו קוראים לזה גרמנית. (בשגם יש אידישיסטים, הדורשים, שנכתב גם אידיש באותיות לאטיניות)? או אולי מאשר שם הגרמנית היא טהורה ומדויקת, ופה היא משובשת בערבוב של מלים משפות אחרות? צאו ובדקו ותמצאו, כי כל המלים והמושגים החדשים, הנכנסים בכל יום ויום אל האידיש, הם גרמניים, אנגליים או עבריים כתקונם, או משובשים; ואיה פה האידיש?

ובכן, כשבאים תנאי החיים בהוה ודורשים מן העברים שבכל ארץ וארץ ומאלצים אותם לדעת את שפת הארץ, לקרוא בה ולדבר בה, איזו נימה שבנפש העברי שברוסיה או באמריקה תתעורר באופן טבעי ותהמה לצלצול שפה אחרת, שהמלים בה רובן ככולן הן — גרמניות? מבינים אנו את השאיפה הטבעית לאחדות לאומית, כי כל הלאום ידבר בשפה אחת, פשוט, כי יבינו איש את רעהו, כי הסופרים הלאומיים יכתבו בדברים אחדים וברוח אחד; ואולם מדוע השפה הזאת צריכה להיות דוקא גרמנית עלגית, שאין לה שום קשר פנימי עם נפש האומה? מדוע דוקא בשפה, שכל יהדותה היא בקלקול מלים של שפות אחרות וכל ישותה היא בחבור מלים זרות, בבחינת „לית ליה מדגרמיה כלום"?

תשובה אחת ישנה: שאנו מתחשבים עם המציאות שבחיים; מיליונים של יהודים מאוחדים עתה על־ידי השפה המדוברת הזאת וספרותה, והרי מחויבים אנו לשמור על הקשר הלאומי הזה; במקום שאין אידיש אין לעת־עתה שפה עברית אחרת, כי־אם שפה של אומה אחרת, או יותר נכון, שפות של אומות אחרות, הבולעות אותנו; על כן עלינו להשתמש באידיש זו אשר אתנו כתרים בפני הפירוד וההתבוללות. ואמנם הלא נמצאים עוד לעת־עתה רבבות אלפי יהודים, ביחוד באמריקה, שאינם יכולים לקרוא ולהבין בשפה אחרת, מלבד האידיש.

ואולם, ראשית, הן גם מלה זו „לעת־עתה" עדיין אומרת: „דרשני"; כי, למה נרמה את עצמנו, הלא בכל יום ויום מתמעט מספר היהודים, שאינם יודעים שפות אחרות ושהם מוכרחים על כן להשתמש „לעת־עתה" באידיש; כי מכיון שיודע היהודי הירוק לפטפט פטפוט כל־שהוא באנגלית, הרי הוא מתגאה בשפה „הקולטורית" ומתבייש באידיש, ומכיון שיודע הוא לקרוא עתון באנגלית, הרי הוא עוזב את העתון שבאידיש. והדור הצעיר הלא בודאי שיודע אנגלית פה, ורוסית או גרמנית באירופה. ועל־אדות הילדים אין כבר מה לחשוב; כי גם האבות המדברים וקוראים אידיש מדקדקים לדבר עם הילדים דוקא אנגלית. ומתוך כלל זה הלא קשה להוציא גם רבים מהאידישיסטים המושבעים.

וזאת שנית, כי גם אלו המדברים אידיש משנים ומפתחים אותה בכל ארץ וארץ לשפה אחרת לגמרה, על־ידי תערובת המלים, שמכניסים לתוכה מתוך השפה של הארץ, אשר הם גרים שם. גם עתה כבר קשה יהיה בודאי ליהודי רוסיה להבין את האידיש האמריקאית, ולהיפך; ואין ספק בדבר, כי כעבור דור אחד או שנים, תהיה אידיש רוסית לבד, פולנית לבד, אידיש גרמנית לבד, אידיש אנגלית מיוחדת.

הוא אשר אמרנו, כי העם העברי לא ידאג לכליונה של האידיש הגרמנית המדוברת כיום, כשם שלא דאג ליתר השפות הזרות, שדבר בהן במשך זמן גלותו. עוד שנות מספר ידבר בה מתוך הרגל, ותהיה בפיו לאיזו אידיש חדשה; הבריה החדשה הזאת בודאי שלא תהיה לה אחיזה בנפשו, ולאט־לאט יחליפה היהודי בשפה אחרת יותר טבעית מצד דרישות החיים, או מצד הדרישות הלאומיות האמתיות.

במה שנוגע ליצירות הספרותיות שבאידיש, הנה הגרועות שבהן תלכנה לאבוד, כדבר שעבר זמנו; הטובות תשארנה למשמרת באוצר הלאומי, והמובחרות תתורגמנה גם לעברית.

ו. הקושי שבדבר והפתרון הנכון.

אך למותר הוא להרבות דברים ולהוכיח את שגיונם של אלה האומרים, כי יוכל עמנו לקום לתחיה לאומית,

גם בתפוצות הגולה, מבלי היות לו שפה אחת וספרות אחת לאומית. ביחוד נקל לשער את האחדות הלאומית בארץ העברים, אם תשלטנה שם כחצי תריסר שפות, שכולן תהיינה רשמיות, בעלי זכיות לאומיות שוות בבתי־הספר, בבתי־המשפט וביתר המוסדות; ולא כשווייץ, שכל אחת משלש השפות יש לה שליטה במחוז המיוחד לה, כי־אם שבכל עיר וכפר שבארץ־ישראל תהיה בבל בזעיר־אנפין; נקל לשער את ההוצאות המיותרות של מריץ וכספים ואת החכוכים והסכסוכים, שיבואו לרגל „חופש" ו„שויון" שכזה.

למותר הוא גם כן להתוכח עם אלה החושבים להשליט את האידיש הגרמנית בארץ־ישראל מפני שהמוני יהודים מדברים בשפה זו בגולה; לא רק שהיינו מיעצים להאנשים האלה ללכת ולהפיץ את הדעה הזאת בין היהודים הספרדים, התימנים והבוכרים, ולו גם בין היהודים הצרפתים, האיטלקים והאנגלים, ולשמוע את חות־דעתם על הצעה שכזו; אלא שבטוחים אנו, כי אם יבוא הדבר גם לפני אותם המוני העם, המדברים לעת־עתה אידיש, יאמרו גם הם להאידישיסטים הקנאים: „שקילו טיבותכם ושדו אחיזרא". אין ספק בדבר, כי העם העברי, שיקום לתחיה לאומית, ידע להכיר בחושו הטבעי הבריא את שפתו הלאומית, הקלוטה במחו ובדמו והשזורה בעומק נשמתו.

השאלה היא ברורה, קשה ומרה: עם ישראל מתעורר לקום לתחיה בתור חטיבה לאומית אחת בעולם; והנה המעט שהיה עד היום קרוע לגזרים אחרים על־ידי השפות המדוברות השונות, הזרות לנשמתו, הנה הוא מתפוצץ עתה עוד יותר לרסיסים, בשכחו לאט־לאט גם את השפות האלה והולך ונבלע בתוך האומות ולשונותיהן השונות. אין ספק בדבר, כי נחוצה לנו שפה אחת לאומית לכל חלקי האומה וכי על־פי החוק הטבעי ההיסטורי והפסי־כולוגי, השפה העברית, שבה גודל וחונך העם העברי, היא, ורק היא, צריכה ויכולה להתפתח ולהיות שלטת בתור שפה לאומית כללית; ואולם איך נוכל להשליטה, אם רוב העם כבר שכח אותה ואת ספרותה יחד?

נניח, כי בתפוצות הגולה אין האחריות גדולה כל־כך: בין כה וכה החיים הלאומיים של היהודים לקויים שם; נשתדל להשיב לעם את שפתו העברית, והיא תתפוס לאט־לאט את מקום האידיש המקומית, ההולכת ונשכחת. ואולם בארץ־ישראל הלא אין לנו זמן לחכות ולנסות: רבבות יהודים יבואו מקצות תבל, הם צריכים לסדר מיד את חייהם הצבוריים בשפה המובנת להם; והיה אם נשליט את העברית בחיים הצבוריים, הרי מוסרים אנו את השלטון הצבורי לקבוצה קטנה של אנשים היודעים עברית, והמוני העם הרי הם כאלמים מוגבלים בהשפעתם על סדרי הצבור ומשוללי הגנה גם בחייהם הפרטיים. כי מה הוא ערך האיש בלא הדבור החפשי?

והרי לא רק להמוני העם אנו צריכים לדאוג, כי־אם גם לאותם האינטליגנטים הרבים, הידועים בכשרונותיהם בתור מורי העם ומנהליו, שאינם יודעים עברית, — האם רשאים ויכולים אנו להגביל את השתתפותם בחיים הצבוריים ולשלול מהעם את תועלת השפעתם של בעלי הכשרון האלה, המסורים לעניני העם? אם אלו מהם, היודעים לדבר אידיש, יוצרים לשם הגנת זכיותיהם שיטה של אידישיזם, הלא אלו שאינם יודעים אף אידיש ידרשו פשוט את זכות הדבור באיזו שפה שהיא, השגורה בפיהם.

שאלה זו לא רק שתדרוש ממנו פתרון, בבואנו לסדר עתה ממשלתנו בארץ, כי־אם כבר דרשה את פתרונה בראשית ימי הישוב העברי החדש בארץ־ישראל; ועלינו להודות, כי הפתרון שנתנו עד היום נתן ספוק גמור, מוחלט ומוצלח רק בשיטת בתי־הספר והחנוך, אבל ביתר מקצועות החיים הצבוריים או שלא שמרו בדיוק על הפרינציפ של „רק עברית" או ששמרו עליו, וסבל מזה הסדר העממי, שהיינו חפצים וצריכים להנהיג שם. עתה אין ספק בדבר, שמצד אחד לא נוכל למחול על הסדר העממי לשם איזו מטרה שהיא, ואף לא לשעה קלה, ומצד השני אי־אפשר לנו בשום אופן לבנות את חיינו הלאומיים החדשים על היסוד הרעוע של רבוי ובלבול הלשונות ולא על שלטון מוכרח של איזו שפה זרה שהיא, בין שתהיה זו של רוב המדברים או של המועט התקיף.

ואל תהא היראה מפני המועט התקיף קלה בעינינו. כי מקום התורפה — עקב אכילסי — יש לנו בעבודתנו הלאומית, והוא הדיפלומאטיה החשאית וההתקרבות לרשות, הנחוצות לנו בזמן המעבר; בסבה זו תתהוה אצלנו בלי ספק, במשך זמן השגת זכיותינו, חבורה קטנה של אנשים בעלי כשרונות נעלים, אנשים ישרים ומסורים לעמם, אבל מקולקלים במובן הפוליטי והסוציאלי על־ידי סודיותם ותקיפותם; כי כל „סוד" וכל תקיפות מקלקלים את האנשים היותר טובים וישרים, מרעילה את הרגש העממי ומביאה לידי שאיפת השלטון. המועט התקיף הזה, בהשתמשו בחדרי משכיתו בכל השפות הנאותות לו, אולי יסכים לדרישה זו, שבפרהסיה ישתמשו במוסדותינו ובאספות הצבוריות דוקא בשפה שאינה ידועה להמוני העם, כדי שיסתתמו פיות רבים ולא ירבו לבקר ולבלבל את המה בדרישות שונות, ובשגם יותר נקל ל„הרגיע" ולרסן את המועטים או להשתוות עמהם; לצערנו, היו לנו כבר גם נסיונות כאלו בעבודתנו במשך השנים האחרונות בארץ־ישראל.

ידעו־נא האידישיסטים למיניהם, שאין אנחנו, העברים, עוצמים את עינינו מראות את כל הקושי שבדבר; אלא שהם מיעצים לעמנו להקל לו בנדון זה את מלחמת־החיים על־ידי אבוד עצמו לדעת, בהתכחשו לשפתו הטבעית והלאומית, ואנחנו מבקשים פתרון לשאלה הקשה הזאת על סמך של עובדות היסטוריות וחוקים פסיכולוגיים, ובטוחים אנו בכח החיוני שבעמנו ובשאיפתו לחיים, שיעבור על כל המכשולים בדרכו להתפתחות עצמיות טבעית ולאומית, ככל אשר נלחם עד עתה על קיומו. אנו טוענים, שהמאבד עצמו לדעת אין

לו חלק בעולם הזה; ועמנו, שנלחם כל־כך על קיומו והצליח לקום לתחיה לאומית, עוד ימצא בעצמו כח ומרץ להכיר ולפתח את שפתו הלאומית ולהשיבה לתחיה גם בתפוצות הגולה, ולא כל־שכן בארץ־ישראל.

(סוף יבוא).

שִׁירִים

I.

בֵּין עֲרֻגוֹת פִּרְחֵי בֹשֶׂם···

בֵּין עֲרֻגוֹת פִּרְחֵי־בֹשֶׂם
לָהּ תִּתְהַלֵּךְ נַעֲרָה,
קְבוּצַת פְּרָחִים בְּיָדֶיהָ,
מֵאִיר מַרְאָהּ·

פֶּרַח אָדוֹם, צָהֹב, וָרֹד –
תִּקְלַע זֵר בִּמְהֵרָה,
עִם רַבְגּוֹנִיּוּת הַפְּרָחִים
יָפֶה זֵרָהּ·

לַעֲרֻגָה כִּי תִתְרוֹקֵן
לִבָּהּ אֵינוֹ חוֹלֶה:
זֶה הַזֵּר שֶׁקָּלְעָה, זֵרָהּ—
יָפֶה עוֹלֶה!···

II.

* * *

לָמָה, הָהּ אֵלִי, הִזְמַנְתָּ
כֹּהֵן־שֶׁקֶר לְמִקְדָּשָׁהּ הַקָּטָן?
בִּמְקוֹם אֵשׁ הַקֹּדֶשׁ בָּהּ הִלְהִיב
אֵשׁ־תּוֹפֶת, אֵשׁ־שָׂטָן·

הַכֹּל בְּלִבָּהּ שִׁחֵת, וְעָבַר
אֱמוּנָה בְּקֹדֶשׁ וְתוֹחֶלֶת;
אַךְ עוֹד פִּנָּה בְּלִבָּהּ לָהּ הִשְׁאִיר
מְלֵאָה אֵשׁ רַעַל וָקֶלֶס···

ליפניקי, 1915.   היה גינזבורג·

מִפִּנְקָסִי

מאת

ראובן בריינין.

א.

אני יושב בבית־מזון בלבוב. אל שלחני נגש יהודי כבן ארבעים וחמש. מצחו גבוה, שערותיו ארוכות ופניו פני אציל רוחני. רק תנועותיו הן של סרסור: לא בטוחות, פחדניות, קטועות ונחפזות.

— שמי הוא פלוני בן פלוני. רוצה הייתי להתודע לאדוני.

אני מביט על האיש הזר בעין בוחנת ושותק.

הוא מדבר עברית:

— רעיתי הראשונה היתה אחרי שנתגרשה ממני לרעיתו של הסופר העברי פלמוני. בודאי שמע אדוני את שם הסופר העברי המפורסם הזה, והנה רעיתו הוא בווינה היתה מתחילה רעיתי אני בלבוב...

— כן?!

— דבר זה ידוע לכל העולם.

— ואדוני מי הוא?

— הנני, ברוך השם, פילוסוף, פילוסוף באמת. האיך שייך שפינוזה, קאנט, שופינהויער, — זה מובן מאליו בלי כל שאלות. אבל גם משלי חדשתי בפילוסופיה... יש לי, תהלה להשם יתברך, שיטות עמוקות שבעמוקות משלי ממש...

— כן?

— ובן יש לי סטודנט, והוא, תהלה לאל, בריה ברבעי, מזיק מיוחד במינו. עוד שנה ויהיה לפרופיסור של כל הפרופיסורים; וגם בת יש לי, והיא לומדת מוסיקה וחכמת התיאטרון. בקיצור: — זוהי מין שרה־ברנאר, ועוד יותר נפלאה, מה שייך לומר... וגם אני, מלבד שהנני פילוסוף, הנה יש לי ידיעה רבה גם בחכמת־המדינה... בשעת הבחירות האחרונות אל בית־המחוקקים עקרתי הרים... הרים אמרתי רק למשל, לשבר את האוזן, אבל נפלאות חוללתי; מה שהוא אמת — הוא אמת...

— מאד נעים לשמוע, כי יש לנו יהודים גדולים כאלה... היאכל אתי אדוני לחם?

— שאלה? בודאי, שאוכל... בעיקר הדבר הנני, בינינו לבין עצמנו, חצי אפיקורס (המדבר השפיל את קולו והביט בעינים תועות סביבו), אולם בכל־זאת אין אני נוהג לאכול בבית־מזון זה בשר ותבשילים, כי הכשרות איננה פה עם כל ההדורים... ואני הלא יש לי התרת הוראה והנני גם חצי אורתודוכס... מלצר! מלצר! כוס תה ותופיני גבינה...

המלצר הגיש את הדרוש.

— את זה מותר לאכול גם פה. הנני אָמנם, בינינו לבין עצמנו, הצי־אפיקורס ופילוסוף שלם, ואין אני מתגאל בפתבגם. חמורים הם בני עירי ואין אני רוצה להכעיסם, שמא יוציאו עלי לעז, שאני אוכל, חלילה, טריפות...

— חלילה לאדוני!

— ואדוני הלא הוא עושה ספרים... איזה מהם קראתי, ואני הנני מבין גדול... מה שהוא אמת הוא אמת... ובתור מבין הנני יכול להעיד, כי דברי אדוני טובים, נעימים, מתוקים ולפעמים גם נפלאים, אולם מה שייך לומר — אל דברי אני לא יגיעו לעולם, כי גם אני הנני מחבר ספרים, ספרים גדולים ועמוקים בפילוסופיה ובפוליטיקה. חברתי גם שאלות ותשובות, שעולות הנה על אלה של הריב"ש ושל בעל ה„נודע ביהודה", וגם כתבתי ביאור חדש על התנ"ך ובטלתי את כל הביאורים והמבארים שקדמוני תכלית הבטול, כי לא הבינו אף פסוק אחד במקרא. אולם המו"לים הם רשעים גמורים, אינם רוצים להדפים. להכריחם אינני יכול, יד תקיפה אין לי... לזה דרוש מזל מיוחד... אדוני הוא בר־מזל. ואולי גם קנאה מצד המחברים האחרים יש בזה, שאינם מניחים להדפיס את חבורי, לבל אחשיך את זהרם...

אני מחריש ושומע, ובן־שלחני מוסיף לדבר עברית:

— אם רוצה אדוני לקבל תענוג אמתי, אז אָביא לבית־מלונו את חבורי הכתובים. יודע אָנכי מראש, כי אדוני ימצא בהם חדושים ורעיונות נפלאים...

— לצערי, טרוד אני מאוד ופנאי אין לי...

— אי משום הא לא איריא! רק שעות אחדות אגזול מאדוני, ויודע אָנכי מראש, כי אדוני יביע לי תודתי על העונג שאמציא לו ולא יתנני לצאת מחדרו, עד אשר יקרא את כל חבורי... רעיתי אני היתה אחרי כן לרעיתו של פלמוני, בודאי שמע אדוני את שם הסופר הזה; הוא היה בעלה של רעיתי הראשונה, אך מעולם לא הגיע אל קרסולי... דבר זה ידוע לכל העולם...

— כן?

— גם שירים חברתי. יש לי, ברוך השם, מכל המינים, גם שירי אהבה וגם שירי מחקר, שירים כדבעי עם חרוזים ועם מליצות גבוהות, גבוהות עד מאוד. יודע אני, תהלה להשם יתברך, מלאכה זו לא גרוע מאלה הפרחחים, שמעולם לא למדו דקדוק, ואת התנ"ך לא ראו בעיניהם. ואָנכי, כמו שאדוני רואה אותי, הנני, ברוך השם, בעל תנ"ך מופלא וגם בפואיזיה יש לי קצת ידיעה...

כאשר כלה המדבר לאכול ולשתות, פנה אלי בשפה היהודית המדוברת:

— להמלצר תמהול־נא אתה לשלם: שתי כוסות תה, שלשה תופינים וסיגארה אחת.

הזר נעלם ויותר לא ראיתיו.

ב.

קאנאדה.

התודעתי לאדם מוזר. חושד אני בו, ויש ידים לחשדו, כי יהודי פולני הנהו מלידה.

פקיד הצבא הקאנאדי הנהו. אופיסר אנגלי. סאדיק ביי שמו. רק ארבע שנים הנהו במדינה זו. הוא היה, לפי דבריו, פקיד הצבא הטורקי ורואה פני השולטן עבדול חמיד, שלישו.

על שאלתי: „האם טורקי מלידה ומבטן הנהו?" ענה: „אבי היה פולני, נוצרי, ואמי טורקיה".

— ואמונתך?

— אמונתי: אללה הוא אלהי ומחמד נביאו. מוחמדי הנני, האיסלם — אמונתי.

— גם עתה? ואיך הנך עובד בצבא הקאנאדי?

— עתה הנני נוצרי.

— אדוני התנצר?

— כלומר: הנני גם נוצרי. בעצמו של דבר הנני אדוק באמונת בודהא, גם קונפוציוס הוא נביאי. הנני גם יוגיסט על־פי אמונתי.

— ובאמונת היהודים הנך כופר?

— חלילה. גם בה אני מחזיק. הלא היא אם הנצרות והאיסלם. בכלל, יש לי פילוסופיה ואמונה, או אמונות, מיוחדות. כך הנני...

— ומה היה אדוני עד שנמנה לקאפיטאן בצבא הקאנאדי?

— אחרי שהיה עלי לצאת מטורקיה מולדתי מטעמים מדיניים הייתי קונסול טורקי בשווייץדיה וסגן הקונסול הטורקי ברומיניה, ואחרי כן ציר ביאפאן, ועוד הפעם שלישו של השולטן עבדול חמיד. גם נשלחתי מטעם ממשלתו לארץ־ישראל לחקור שם את מושבות היהודים. התודעתי גם להד"ר הרצל בהיותו בקושטה.

— ואיפה למד אדוני לדבר אשכנזית כל־כך צחה?

— הלא למדתי באוניברסיטה של היידלברג את חכמת הרפואה.

— ואיפה למד אדוני את השפה הרוסית, שהנך ממהר כל־כך לדבר בה?

— חבר הייתי להציר הרוסי בטורקיה.

— ואת השפה העברית?

— זהו סודי הכמוס אתי.

אשֵׁר

(ספור)

מאת

שמעון גינצבורג.

לפנות ערב התחילה סערה מנגנת נגינת יבבה חרישית, שהלכה והתגברה לאט־לאט. סערה זו נתנה

איתיתי עד [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] משונה־צבע, והאור הלבן החרפי, שהיה מסתנן מבעד לו, נתעכב [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] כל היום ככתם גדול, עגול וצהוב — והלב נבא, כי תהיה סופה, סופה חזקה, מאותן שאינן [illegible] [illegible] [illegible] ה„פרידיה". עתה, לפנות ערב, הנה זו באה עם נגינת [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] שלג...

וכבר בין־השמשות היתה קשה ההליכה בשלג [illegible] אפשר היה עוד להכיר סימן דרך, — ושפירא עם רעיתו הצעירה, שחזרו מן העיר בשבוע הראשון לאחר התונתם אל מעונם שמחוץ לעיר, הוכרחו תיכף ליציאתם את מרכבת־הטראם [illegible] [illegible]. לזקוף את צוארוני [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אחריו, גזירה שמא יאבד אחד מהם דרך, למשש שביהם בקושי בצדי־דרכים ולהפקיר חלקי פניהם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בלי רחמים. לדבר לא היה אפשר: השנים [illegible] [illegible] הקרה. באשרם, לא היתה הדרך רחוקה — רק [illegible] [illegible]. וכשנראה להם סוף־סוף מרחוק רבוע־החלון [illegible] של עלית־ביתם, המרמז להם בידידות, כמגדל־אור קבוע, בעד הרשתות של אבקות־השלג המתנועעות לכל עבר, התרפקה האשה הצעירה על ידו של שפירא ולחשה לו „דויד, ראה — קננו החם מחכה לנו!" ולחש חמים זה בשעה זו צלצל כעין מוסיקה נפלאה, שהשכיחה את הסופה המיבבת מסביב; דבר־מה מתוק מאד [illegible] בלב — ונעשה קר וחם כאחד.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] מצאו כי [illegible] לא שבה עדיין מן העיר, והאשה הצעירה הוכרחה [illegible] בעצמה את ארוחת־הערב [illegible], כשהיא חגורה סינר לבן, אשר שוה לה לוית־חן של „בעלת־בית" צעירה ואשר [illegible] לשפירא את [illegible] באור־אהבה, המובן אך לבעלים צעירים [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] כל העולם כולו.

בעליה היו להם שני חדרים נאים ומרוהטים בטעם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] היתה הבעה של „נגידות". בחדר האחד עמדה האח החדשה והמצוחצחה, כולה אדומת־פנים מן השלהבות ההכליליות, המנתרות ושוקקות בתוכה; [illegible] [illegible] המטה, ועליה כרים מבהיקי־צחור ומכוסי [illegible] והוילון הצחור ארוג־החורים על החלון אשר [illegible] [illegible] כמוריד עיניו הרבות בצניעות... בכל [illegible] [illegible] ברהיטים, באויר גופו — הורגש אושר חדש [illegible] [illegible] ריח דק של עולם־אביב, עולם קטן של שתי נפשות, שנבדל מן העולם הכללי ונתיחד לו לעצמו.

שפירא ישב בנדנדה הנוחה על יד האח — והיא קפצה כחתול מתחטא וישבה על ברכיו, נתלתה עליו בכל גופה הדק והזקוף, הרענן [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

כטבעת סביב צוארו, הדביקה פיה אל אזנו ומלאתה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] „[illegible]... [illegible] נשארני [illegible]... [illegible] [illegible] [illegible]... איש לא [illegible] עוד [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] את שפתיה הלוהטות, הצמאות, אל שפתותיו — [illegible] [illegible] [illegible], עזות, [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בתוקף הניגוד שבהי עד [illegible] את [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אותה [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בנדנדה ומהרהר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כי סערה בחוץ. הטה אזני אל הסערה — והנה אין זו עוד קול יבבה, אלא יותר מזו: שאגת חיה פראית. הביט בחלון — והלבנונית [illegible] מבחוץ נראתה לו כדמות דוב לבן, ענקי, שביה, [illegible] [illegible] [illegible], והוא מזנק עתה ונושא ערפני ה„פרידיה" [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] את [illegible] [illegible] [illegible]... [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]...

ומשבא החזור במהו, שוב לא [illegible] [illegible]. אדרבה, משהדר זה ובא לתוך מבצר־אשתו, הביא אחריו גדוד שלם של הרהורי־חוץ משתלשלים ונגררים ובאים, כביא אל [illegible]: אפשר, כי בסופה זו תוקן אדם בפרידיה, [illegible] [illegible]... [illegible] מכה אותו באלפי מחטי־שלג, אורגת לו תכריכים לבנים ומיבבת עליו, כמבכה כבר את מתו... האיש פונה לכאן ולכאן, קורא לעזרה — אך בגרו עליו אבקות־השלג מכל צד. ברשותו הוא — אם לא תמהר עזרה לבוא. [illegible] אינה באה, אינה באה... שפירא נזדעזע [illegible], כמו עברה צמרמורת בבשרו.

מן החדר השני בא קול [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] והוא נתעורר לקולה. אלא שפתאום הרגיש כעין יד בנפשו פותחת בה מעין [illegible] ומפנה את „[illegible]" שלה כלפי חוץ. [illegible] שבנפשו קולט דרך החלון כתם משחיר, זע ונע מרחוק: אשה היא [illegible] מן העיר אל ביתה אשר מחוץ לעיר. [illegible] [illegible] [illegible] מוטלות בדרכה, והיא הולכת ונכשלת בהן, [illegible] בצעקה ועוזרה, [illegible] ועוזרה. הסופה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], מתגנבת מבעד לשמלתה, מקפיאה את דמה... והיא הוגרת שארית אוניה, נופלת ורצה, נופלת ורצה... והסופה רצה אחריה. האשה [illegible] [illegible] מבקשת הדרך אל ביתה — ואין הדרך, אין [illegible] [illegible] נופלת סמוך לביתה חסרת־אונים, צועקת צעקה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

מכונת־הצלום. אחרי אשר עשתה את עבודתה, חזרה ונתקפלה בנפשו, והוא לא הרגיש עוד במציאותה. אך הציור עוד עמד לנגד עיניו כמו חי: האשה מוטלת בשלג, ואבקות־השלג סוגרות עליה מכל צד. ברשותן היא — אם לא תמהר עזרה לבוא. והעזרה אינה באה, אינה באה... שפירא נזדעזע כולו, והוא קם מתוך הנדנדה בהתרגשות רבה: האם ישב כאן בחום — ולא יצא לעזרה?...

מן החדר השני בא שנית קול רך וקורא באהבה „דויד!“ ושפירא קם בעינים תועות ונכנס לחדר־המשכב. הרעיה הצעירה כבר שכבה במטה, כולה עטופה בשמיכה, ורק פניה נראו על הכר, במסגרת שערותיה השחורות, פנים שוחקות ומלאות הבעת אושר וצפיה... כשראתה את פניו, נבהלה ושאלה: „מה קרה, דויד?“ והוא השתדל להאיר לה את פניו, גחך ברפיון וענה: „אין דבר, יקירתי“. וכמו נתכוון להוכיח לה, כי כלום לא קרה, התחיל מתפשט לאטו. בתוך הפרוצס של פשוט־בגדים קלטה העבודה המיכנית והאטית חלק מתשומת־לבו, וכמעט שהסיח דעתו ממה שחשב קודם.

אך הציג את כף־רגלו על המטה על מנת להתנפל לתוך הזרועות הפשוטות אליו בצמא — וצעקה מפחידה, מקפיאה את הדם, נשאה פתאום מבחוץ ובאה לאזניו. שפירא רטט כולו, והשיב את כף־רגלו לארץ, כמי שנכוה. „האשה קוראת לעזרה“ — באה מיד המחשבה בלבו. וריא ישב על המטה בפיק־ברכים, כשרגליו מורדות לארץ ורועדות; נעץ את עיניו התועות באשתו ושאל בלחש: „השמעת?“

— קול הסערה נדמה לך כקול האדם, — ענתה היא, הזדקפה מעל הכר והחליקה שערות ראשו ברוך.

נתעורר הספק גם בלבו: עצביו נרגזים הערב משום מה... ודאי, שאין זה אלא קול הסערה, ומשום שהרהר קודם בענין זה — נדמה לו הקול כקול אדם... והוא גרש מלבו בתנועת־יד עצבנית את כל ההרהורים הרעים, הרהורי עולם חיצוני וצער עולם היצוני, שפרצו עתה לתוך עולמו הפנימי בליל־עדניו, כאילו בכונה לגרשו מגן־עדנו. בתנועה מחלטת כבה את המאור ושכב.

כעשרה רגעים עברו. ופתאום, בתוך הנשיקה היותר־ממושכה, צללו אזניו שנית מקול צעקה קורעת לב ופולחת כליות. הפעם לא החטיאה את המטרה. שפירא התפרץ בחזקה מתוך טבעת הזרועות הלבנות, העקשניות והצמאות, קפץ לארץ, התלבש במהירות קדחתנית, נגש אל החלון והפשיל את וילונו. מסתכל בחוץ: אין להכיר כלום, חוץ מלבנונית עמודי־שלג מתנועעים, כמו במחול־שכרון, בערבוביה... במהירות לבש את אדרתו, אדרת הצבל, וירד בלי כובע, ויפתח את דלת הפרוזדור: כאמתים שלג כבר צרו על הבית. הכוכבים אינם נראים, ולא הערבה: נראות רק אבקות־שלג מסתובבות ויורדות על גבי ים של שלג. ומרחוק משחירים כתמים בלבנונית: זכר לשיחים הקטנים, התינוקות של הפריריה, העטופים שמיכת־שלג, ורק ראשם משחיר... והסופה שואגת, ולקול נגינתה העזה עמודי־שלג מתנועעים, כמו במחול־שכרון, בערבוביה... אין דרך לעבור, ואין תועלת לסכן את נפשו — ולהאיש, או להאשה, בין כה ובין כה לא יעזור...

שפירא עמד בפתח זמן־מה — והסופה יללה מסביב והשתערה עליו מדי עמדו כפוסח על שתי הסעיפים. הוא שהה עוד והטה אזנו: אין כל קולות, מבלעדי יללתה של סערה אחת, שלטת־עליונה בלילה זה.

הרוח הקר השיב מעט את נפשו — ומתוך המחשבות האלה בא לידי החלטה, מיוסדת על ההגיון הבריא, כי אין תועלת לסכן את נפשו, ולהאיש, או להאשה, בין כה ובין כה לא יעזור... וישב אל חדרו ואל רעיתו הצעירה, המחכה לו.

לפני שכבו — התדפקה על אזנו עוד פעם כעין אנקה טרופה, נשאת ובאה מן החוץ. אך, כעבור רגע, בהיותו כבר במטה, בא בשטף כביר ומתוק אותו הרגש האיתן, אשר בהתעוררו לא נרבה לשאול או לחשוב. העולם הכללי נסוג מעט מעט ונמוג.

* * *

למחר קמו בשעה מוקדמה. סופת־השלג שככה, ובמקומה השקיפה בחלון הפיא השמשית, הנראות ברובן כהתיכית של זכוכית יקרה, קרת־קרה רבת־זוהר, מבהיקה והותכת כיהלים. הם ירדו לאכול פת־שחרית. אנשי־הבית כבר ישבו כולם במקומם, אך בעלת־הבית עוד לא שבה מן העיר. הילדים התגעגעו, בעל־הבית התהלך בחדר־האוכל בפנים מפיקים דאגה. והנה קול צעדים רבים נשא ובא מבחוץ. בעל־הבית נגש אל הדלת — והנה שכניו באים בחבורה, בשהם מסיחים זה לזה מתוך התעוררות רבה. הדלת נפתחה לפניהם: בשורה רעה בפיהם ל„שכן“: אשה נמצאה קפואה בשלג על יד שער חצרו... עיפה, כנראה, בשובה לביתה — ולא יכלה לצעוד עוד צעד.

חורת־מות כסתה את פני שפירא, שתפס את הכל בכל מוראו מיד. במהירות־הברק עבר לפניו הציור, שנצטלם תמול בחדר־האופל אשר בנפשו: אשה הולכת מן העיר אל ביתה אשר מחוץ לעיר. ערמות ערמות של שלג מוטלות בדרכה, והיא הולכת ונכשלת בהן, שוקעת בצעקה ועולה, שוקעת ועולה. הסופה מנהמת עליה, פורמת שערה, מתגנבת מבעד לשמלתה, מקפיאה את דמה... והיא חוגרת שארית־אונים, נופלת ורצה, נופלת ורצה — והסופה רצה אחריה. האשה מתקרבת אל ביתה, מבקשת הדרך אל ביתה — ואין דרך, אין דרך. והיא נופלת סמוך לביתה, צועקת צעקה אחרונה, קטועה וחלשה — וצונחת לארץ...

שפירא הביט בעינים תועות אל כוס הקאקאו אשר לפניו, המתוחה שמנונית כעין הקנמון, אל פני אשתו הצעירה והיפה, אשר חורו מאד, ואל הילדים הקטנים והמתולתלים, המשתעשעים בפנת־החדר בלי חשוד כלום, ושפתיו לחשו: „אל מלא רחמים!... אל מלא רחמים!“...

סאסקאטון, 1918.

שנות תרנו—תרנז בתולדות הציונות

מאת

ג ר ש ם ב א ד ר.

(סוף)

תשומת־לבם של העתונים אל המדברת „מדינת היהודים" עשתה בינתים את שלה. יבאשר שב הרצל מביקורו, התיצבה לפניו דיפוטאציה ציונית מוינה, אשר בקשה ממנו, כי יעמוד בראש העבודה הציונית. למן העת ההיא החל הרצל להשתתף בכל מפעלי הציונים כאחד מן החברים, עד שנעשה ראש התנועה, המנהיג לפי חפצו ורוחו. מתחילה היו אמנם איזה מחובבי ציון, שהיה לבם מהסס ללכת אחרי הרצל, מפני שלא הזכיר במחברתו בפירוש, שהוא נוטה לארץ־ישראל דוקא ולא למדינה סתם, וגם שכח להזכיר את השפה, שידובר בה במדינת היהודים. אבל הרצל הוציא את הספקות האלה מלבם, בהבטיחו לכל השואלים את פיו, כי דעתו היא, שהמדינה היהודית תוסד דוקא בארץ־ישראל ולא במדינה אחרת, וכי ידברו שם בלשון עברית ולא בלשון אחרת.

וכאשר התיצב הרצל בראש התנועה הציונית בווינה, לא יכול להסתפק במעשיהם הפעוטים של חבריו לדעה. נפשו שאפה לגדולות ולא יכלה למצוא ספוק לחלומותיה בעבודה פעוטה ודלה כזו של „חבת־ציון" בימים ההם.

לא ארכו הימים עד אשר באה שעת־הכושר להרצל להתהיר בעבודה כבירה לפי רוחו, כי פרצה אז מלחמת יון ותוגרמה (ביום 13 בפברואר 1897), ובאספת־חשאין שהתאספה בווינה הציע הרצל את הרעיון, כי בפתור שאלת המזרח לרגלי המלחמה הזאת, ודאי תעלה שאלת היהודים על שלחן הדיפלומאטים, ולפיכך יש להם לחובבי ציון לעמוד לימין ממשלת טורקיה, אחרי שאין כל ספק, כי היא תהיה המנצחת במלחמה. וישלח כרוזים לכל תפוצות הציוניים, כי יקבצו נדבות לטובת פצועי המלחמה בטורקיה, להראותה בזה את אמון־לבם של הציונים.

כשבא הכרוז הזה ללבוב, חרדו העומדים שם בראש התנועה הציונית, שראו סכנה לחבת ציון, אם תשמענה הממשלות האירופיות, כי הציונים מחזיקים ביד הטורקים, הנלחמים בנוצרים. אז שלחו הציונים הלבוביים שליחים מיוחדים לווינה, לפרש את הדבר לפני הרצל למען ישוב ממחשבתו, שיש בה סכנה לחבת ציון. ואז הוחלט להביע רק השתתפות הרגש לממשלת טורקיה ולשלוח חבר רופאים למקום מערכות המלחמה.

בה בעת חל גם זעזוע פוליטי באויסטריה, כי נעשה שנוי בסדרי הבחירות לבית־הנבחרים, ותתעורר התקוה בלב היהודים, כי אפשר יהיה לבחור בציר ציוני לחבר בית־המחוקקים באויסטריה. בראש המציעים את ההצעה הזאת היה הרצל בכבודו ובעצמו, בהטעימו את דעתו, כי שאלת היהודים מוזרה היא בתכנה לממשלות אירופה. מפני שלא קם עוד איש להציע לפניהן את צרת ישראל במובנה הרחב לפי מושג הציוניות; ובהבחר ציוני לבית־המחוקקים, תהיה האפשרות בידו להציע את צרכי של ישראל בסוד ספירות הממשלה, למען ישמעו את דבריו באירופה הרשמית. בעיני הרצל לא היה אז כל ספק בדבר, כי הממשלות האירופיות חפצות בכל לב לפתור את שאלת היהודים, אלא שאינן יודעות למצוא את הדרכים המובילים לכך. והיה אם יצליח להוכיח להן כי הפתרון היחידי לשאלת היהודים מונח ביסוד מדינה יהודית, ודאי כי תמהרנה להחיש לעזרת הציוניים בהגשמת שאיפתם.

הרעיון הזה, לשלוח ציר ציוני לבית־המחוקקים, לא יכול אז לצאת לפעולה, כי לא היה עוד הדור ראוי לכך, והרעיון עצמו לא היה מובן כל־צרכו אפילו למצדדיו. ואירע המפגע הראשי להגשמתו של הרעיון היה חסרון האיש, המוכשר לתפקיד זה לפי חפץ הציוניים. הרצל רצה להעמיד את הפרופיסור ליאון קלנר על הבחירה והציונים אשר בגליציה, שרק בידם היתה היכולת להגשים את הרעיון, אמרו, כי הרצל לבדו הוא האיש, הראוי לשליחות זו. אבל הרצל לא רצה להתיצב לבחירה, שמא יעלילו עליו, כי רק על מנת כן התחבר לציוניים. מלבד זה התנצל, כי טועים הם כל החושבים, שהוא מוכשר להיות ציר בית־המחוקקים, מפני שאינו מוכשר לדבר אלא במקום שהוא יודע, כי יש אזנים קשובות לדבריו, אבל לא במקום שיש לו להכריח את השומעים, כי יטו לו אוזן למרות רצונם.

אז הוחלט לקרוא קונגרס של ציוניים מכל הארצות, כדי להשמיע מעל הבימה את שאיפות הציוניים גלוי לכל העמים. ואף כי נגמרה ההחלטה הזאת בהסכמת חובבי ציון שבכל הארצות, לא היתה ברורה כל־צרכה גם להרצל וגם לחבריו. הרצל חשב לברוא את הבימה הנחוצה לרעיונו, כדי להשפיע משם על „דעת הקהל". וחבריו חשבו, כי יהיה הקונגרס הזה מועצה כללית לכל תומכי הישוב בארץ־ישראל. על כן הסכים הד"ר צבי הילדסהיימר מברלין להיות בועד קוראי הקונגרס, ובאמבוס היה מוכן להשתתף בו במעשה. אבל כשנוכח אחר־כך, כי כונת הרצל בקריאת הקונגרס אינה אלא לעשות פומבי לרעיונו, יצאו מן הועד וגם החלו להתגרות בו בכל מיני נשק. הילדסהיימר קרא אז לכל חובבי ציון, כי יתרחקו מעל רעיונו של הרצל, מפני שעתיד הוא להביא נזק לישוב ארץ־ישראל. ובאמבוס יצא לנתח את רעיונו של הרצל בשהוא לעצמו והוכיח, כי „אפילו אם יוסרו כל המכשולים החיצוניים מדרכו של הרצל, גם אז לא יוכל רעיונו לצאת לפועל, מפני המכשולים הפנימיים, כי היהודים אינם מסוגלים ליסוד מדינה, יען אין בהם לא עובדי אדמה, לא פועלים אמתים ולא אנשי תעשיה, גם פקידים מומחים אין בקרבם, מלבד מה שהם חסרים משמעת ואינם מוכשרים להיות חומר ליסוד מדינה"

והמתנגדים האלה לקונגרס לא היו בודדים, כי נוספו עליהם מערערים מכל הצדדים. בראש המקטרגים על הקונגרס עמדו רבני אשכנז, שהיו חשובים בעיני העם כחנוטים, היודעים רק לטפל בדרשות ריקות, לנקר ב„שמית" הביבליותיקאית, ולהטט במלל של הפרים בלים

הללו התעוררו פתאום מתרדמתם לערוך מחאה נגד „עזי הפנים שבדור, הרוחקים את הקץ", יען כי „על פי אמונתנו אין לנו אלא לחכות למלך המשיח, אשר יעלה אותנו לציון, ככתוב בסדור התפלה" (באותו הסדור עצמו, שהרבנים ההם מחקו ממנו את השם „ציון" זה כבר). ואחרי הרבנים המוחים נהרו כל תלמידיהם המתבוללים, שנעשו פתאום אפיטרופסים לישוב ארץ־ישראל והיו דואגים, שמא יזיק רעיון הקונגרס לאותה חבת־ציון, שבעצמם התנגדו לה קודם לכן.

למראה המחאות הללו נבהלו העתונים העברים ולא ידעו את הדרך הנכונה, אשר יתיצבו עליה ביחוסם לקונ־גרס. „המליץ" המליץ על הקונגרס, כי היא „התיבה הראויה להתחבט בה ימים רבים"; אבל בדברו על הענין מצד תועלתו המעשית, חשב, כי „מהעולמות העליונים אשר בידם מסור הפתרון המעשי של שאלת היהודים, לא ישים איש לב כלל אל הדעות והדבורים ואל המסקנות וההחלטות של הקונגרס". אך בראותו אחר־כך, כי העתונים הלועזיים מטפלים בקונגרס בהסברת פנים, התחיל להאיר לו את פניו גם הוא. ו„הצפירה" נתנה מקום לעוזריה, כי יורו את חציהם אל הקונגרס, ובגליון 162 לשנת 1897 כתב עוזרה אא"ר לאמר: „נעלה מעל כל ספק, כי אל האספה יבואו אך מתי סודו של הרצל, הלאומיים הקיצוניים החולמים בהקיץ, וכל חו"צ המתונים הבוכים על שבריה ועל שוממותה ומתאוים לראות בקבוץ בניה בלא רעש ובלא שאון, ימשכו את ידיהם מן האספה הזאת". ומו"ל „הצפירה" השמיע אף הוא את דעתו לאמר: „האספה הציונית, אשר הטילה סער גדול בחלקו של עולמנו וכל פיות פנו עליה ויקדישו עליה מלחמה, גאולה היתה לה, כי נצחו המתונים את הנלהבים ההולכים לרוח היום, את בעלי החלומות והדמיונות, ואחרי אשר שנו העומדים בראש הקונגרס ממטבע שטבעו בראשונה, ויחליטו להסיר משם כל נקוד וטלוא וכל אשר הדמיון ומשאת שוא בקרבו מרובה על הבר, הנה נתרצו ונתפייסו אל דבר האספה גם כל חובבי ציון באמת, היודעים עת לכל חפץ ואת הרוחות המנשבות בעולם" [6].

עוד עתון אחד עברי היה, שלא האיר פניו לרעיונו של הרצל, הוא „המגיד", אשר הופיע אז בקראקוי. ראה העתון הזה, כי הציוניות הולכת וכובשת את הלבבות, ונתן אל לבו להפתיע את קוראיו מעט לעת בידיעות בדויות, כדי לגרום על־ידיהן הפסד לשאיפתו של הרצל. אחת מן הידיעות הללו היתה, כי „הונו של הבארון הירש הוקדש כלו לישוב ארץ ישראל" [7]. כונת הידיעה הזאת היתה, כי יאמינו הקוראים, שאין עוד כל צורך בציוניותו של הרצל, אחרי אשר הוקדש כל הממון המונח בקופת עזבונו של הבארון הירש לתכלית ישוב ארץ־ישראל. בנוגע לקונגרס עצמו כתב בעל „המגיד": „כל המחזיקים בדגל הלאם העברי ואינם יודעים לשפוט את עמם בטעם

זר, כ"א ברוחם, ברוח ישראל סבא, לא יתנו את ידם להציונים המדינים המרעישים עולם ומלואו בגאה ובגאון לכונן ממלכה יהודית, כ"א ישתתפו בכל נפשם ומאדם כמו אז כן מהיום והלאה רק ברעיון הישוב בא"י" [8].

אבל כשהגיע זמן האסף הקונגרס, עשה „המגיד" שלום אתו ויברכהו במליצות מלבבות, כמו שעשו אז גם „המליץ" ו„הצפירה".

ובטרם נאסף הקונגרס יצא כנגדו אויב חדש, שהפתיע את הרצל בהתנגדותו, כי בשעה שכתב הרצל את „מדינת היהודים", שלח את עלי־ההגהה של ספרו לאותו מתנגד, לשים עין בהם, פן ימצא שם דבר שלא לפי רוח האמונה הישראלית, וזה השיב להרצל, כי הוא מסכים לכל דבריו ואין לו להשיג עליהם אף במלה אחת. האיש הזה היה הרב לעדת ישראל בווינה, הד"ר משה גידימאן, שיצא אז לקטרג על הרצל במחברת מיוחדת בשם „נאציאנאלױודענטום". דברי גידימאן הכאיבו את הרצל מאד וגם פעלו הרבה על הקוראים, אף כי כל השגותיו שטחיות הן ושדופות, כי גדל שם גידימאן בעת ההיא בקרב המשכילים העברים בגלל תרגום ספרו „התורה והחיים", שנתפרסם אז, ובריינין המבקר השנון העיר עליו (בלוח אחיאסף תרנ"ז), „כי הוא עוסק כל ימיו בשקידה עצומה ובאהבה רבה בתורה, הגיונו ישר ורעיונותיו צרופים ומזוקקים".

דעת גידימאן היתה, כי היהדות סותרת את הלאומיות, מפני תעודתה הקוסמופוליטית, בהיות כל מטרתה לבטל את הפרטיות הלאומית ולאחד את כל העמים למשפחה אחת; כי אם ילמדו היהודים אל דרך הלאומיות, עליהם לשכוח את התורה, את הנביאים, את התהלים ואת ההיסטוריה הישראלית, המציירים להם עתיד, שהוא גם עתידה של כל האנושיות כולה.

הנהותיו אלה של גידימאן הרעישו את כל המתענינים ברעיון מדינת היהודים, מפני שהתנגדותו לציוניות נובעת ממקור חדש, אשר לא ידעוהו כל המתנגדים הקודמים, ויהי בעיני העתונים העברים כעין „פוסק אחרון", ולפיכך דנו בדבריו ברצינות יתירה ולא רצו לקבל תשובה עליהם. כותב הדברים האלה כתב אז מאמר בשם „התורה והלאומיות", להשיב על מסקנותיו של גידימאן, ולא יכול למצוא עתון אשר יפרסמהו, עד אשר רחם עליו עורך המאסף „האשכול" ויאספהו אליו. העתונים העברים היו מלמדים זכות על גידימאן מפני חשיבות תורתו, וסופר לאומי כא"ש פרידברג „שנס את מתניו" גם הוא להצדיק את גידימאן במאמר ארוך [9].

בראשית חודש יוני לשנת תרנ"ז הופיע הגליון הראשון של העתון „דיע וועלט", והופעת העתון הזה, שהוקדש להיות כלי־מבטא לרעיונו של הרצל, תביאה אויבים חדשים לקונגרס. הרב יוסף שמואל בלוך מווינה

[6] „הצפירה", שנת 1897, גליון 177.

[7] „המגיד", שנת 1897, גליון 9.

[8] שם, גליון 28.

[9] „הצפירה", שנת 1897, גליונות 153, 154.

[illegible] „ויאבענשריפט", [illegible] חסר קצת לציוניות, נספח גם הוא אל [illegible]. האיש הזה, שהיה מלפנים ציר בית־[illegible] באוסטריה ומרעיש עולם במלחמותיו נגד האנטישמיים, סר הנו מעיני הצבור בשביל שגיאה פארלאמנטארית אחת, שהכריחתהו לצאת מבית־המחוקקים. וכשהופיע העתון „דיע וועלט", נתכה חמתו על הציוניות, מפני שלא נתקבלה הצעתו, לעשות את עתונו כלי־שרת להרצל. לפיכך הביט על הציוניות כעל תנועה היורדת לחייו, שמצוה לרדפה בכל האמצעים.

מן האמור בזה נראה, כי כל הטענות והמענות על־אדות הציוניות והקונגרס היו רק ברוסיה, בגרמניה ובאוסטריה. [illegible] אשר בארצות [illegible] אל הציוניות כאילו אין הדבר נוגע אליהם ואין להם עסק בסכסוך זה. אפילו בארץ־ישראל עסקו בענין הקונגרס מעט מאד, כי שני העתונים העברים שם („הצבי" ו„החבצלת") עמדו אז בקשרי מלחמה, ואם כתב „הצבי" מלה אחת או שתים בזכותו של הקונגרס, לא [illegible] „החבצלת" [illegible] ויפי [illegible] להזכירו לגנאי, לא כתבה על־אדותיו מאומה.

והעתונים היהודים באמריקה היו שקועים בעת ההיא במ"ט שערי סוציאליות, לפיכך חשבו, כי אסור להם לדבר דבר על־אדות הקונגרס. ואלה מן העתונים, שלא היו נוטים לסוציאליות, דברו על הציוניות בקלות־ראש, כי דעתי של הרצל היא „דעה נפסדה ומזיקה", מפני „שלא יתכן לשקר באמונתנו אל המדינה אשר נולדנו בה כי [illegible] אותה ונתאוה בארץ אחרת.

[illegible] הטענה הזאת [illegible] הסופר בן־אמתי, שהיה [illegible] היו כתובים בשביל יהודים רוסיים, שעזבו את ארץ־מולדתם ובאו לגור באמריקה. נגד הטוען הזה יצאו רק הסופרים זאב שור ואפרים דיי־נארד, שענוהו בעברית, והרב ד"ר פיזוינטאל השיב לו באנגלית.

אולם בכל הקטגורים והתלגונים הללו כנגד [illegible] [illegible] אשר יעורר את קצפם של הציוניים, כמו דברי הד"ר שמעון ברנפלד, שכתב, כי כל הנאספים לקונגרס היו „הדיוטים שקופצים בראש, הפכפכים, [illegible]".

אכן רחוקים אנו היום מרחק רב מכל אשר נתהוה [illegible] הציוניות [illegible] לאומית גדולה, המקיפה את כל חלקי העם, לשאיפה עממית, העומדת על מפתן התגשמותה, ואתה יחד בנגד כל העם היהודי, במובן פוליטי, למפלגותיו — בין אלה [illegible] כפוסחות על שתי הסעיפים.

[illegible]

מאת
ישראל זנגביל.

עִקַּר־הַלְאֻמִּים

תרגם ברשות המחבר [illegible]
א. ש. אורלאנס.

—

אולם העולם הזה — כפי שאמרנו יחד עם היראקליטוס — הוא [illegible] ה ע ב ו ד ה ־ ב ש ו ת פ ו ת ה ס מ ו כ ה, במעלת חוט־הדם והנה מה שאיבסן קורא „ח ו ק ־ ה ח ל ו ף" מתחיל את פעולתו הוא. על הלאום, ברוך־ההארמוניה של דת, גזע ותרבות אחדים, מתנפלים מהגרים או מסיתים. אולם הגורם העיקרי של החלוף הוא הכח. והיה אם הלאום רפה — ונבלע על־ידי החזק, ואם חזק הוא — אז יבלע הוא את הרפה ממנו. אם כה ואם כה וטהרת־הלאום נמצאת מחוללת; ואם בקש יבקש לו הלאום הכות אצל עמים אחרים, אשר יכרות אתם ברית־שלום, כי־אז בידים ממש הוא מחלל את עצמיותו. מכאן מתהוים הטפוסים א, ב, ג, ד עם כל המצבים והצירופים הבינוניים. מגפות, מסעי־הצלב, התחתנות־מלכים, תופי־המלחמה [illegible] של הקיסרים, עולמות חדשים ומכרות־זהב, הרעב לארץ והרעב ללחם, אהבה ותאוות ביזנטיות, רבוי יתיר והתמעטות [illegible] — [illegible] הם כדורי־המפץ, אשר מלאכי־עליון הפיצו בעולם ובלילו על־ידיהם את הלאומים, עד כי כל עיר־נמל גדולה היתה לבבל ענקית של כל העמים אשר על פני הארץ, שנעקרו מכל היקר והקדוש להם. אפילו אותם הלאומים, שאנו קוראים להם לאומים פשוטים כיום הזה, אינם אלא חרבות [illegible] שלהם היא קלף ישן ומחוק של תרבויות ודתות קדומות, שחזרו [illegible] אחד בה„טיימז" מעיר על „אותה הרשת המסובכה של ילדי־בלא־[illegible] שהם מעורים בדם הטוכאנים, ואשר בשם העם הטורקי אנו קוראים להם".

בכל החלולים המרובים האלה של הלאום הפשוט, הרוחניים עם הגזעיים, הגורם הראשי היה הכבוש. ה ל א ו ם מתנגנה ל ל א ו מ י ו ת. האיש עבד טוב הוא, אבל אדון רע; אותה

[illegible] עם גיל [illegible] [illegible] הגבוה, [illegible] אך נוצרה, פורחת [illegible] הנגאלת מתנפלת על [illegible] המשוחררה לוחצת את [illegible]

[illegible]

הולך ונברא אצו כי [illegible]
[illegible] עלידי [illegible]

[illegible] מסובכה היתה [illegible] כעל יורשתו של [illegible]

הקרושה" להכנסיה הנוצרית. בגעגועיהם של העמים על קושטה — הנצרות והמסחר נשקו.

בימי־הבינים עוד צוה דאנטה את תעודת־העולם לרומה, ובימינו המשיכו את המסורת הזאת גיאוברטי ומאציני. „אלהים — אומר מילטון — מתגלה תחילה להאנגלים שלו". „משלי, בריטניה" — היא נוסחה המונית או נוסחת הלורד נורתקליף של התעודה הזאת, אף־על־פי שהמחבר של Ecce Homo רואה את „אצבע הגורל" דוקא ב„חסרון הכרת־התפשטותה של בריטניה". „המדינות המאוחדות — אומר האמריקאי — היא ארצו של הקדוש־ברוך־הוא בכבודו ובעצמו". אוסקאר ווילד שאל, אם הערפל (באנגליה) ברא את הטפשים או הטפשים בראו את הערפל? ויש לתמוה, אם רגש־התעודה מביא את ההצלחה לעם, או ההצלחה מביאה את רגש־התעודה. ואולם לא־מדעי היה הדבר להכחיש את ההקדשה העצמית של הלאומים לתכליות גדולות, או לראות באמונתו של הקיסר הגרמני בתעודה השמימית שלו ושל עמו נטיה מן החוק הישר של הלאומים. קריאתו הכבירה של פיכטה לא היתה לשם החיילות, ואפילו טרייצקה מר בכה בלבב שלם על סחרנותה של אנגליה. מעטים הם השירים הליריים המזעזעים את הנפש יותר משירו של ארנדט „וואס איזט דאס דעאוטשע פאטערלאנד?". בהערצתם את התכונות הגרמניות של „אהבה, אמונה ונאמנות", בהרימם את מולדתם מעל לכל, „איבער אללעס", עלו הגרמנים אפילו על היאפונים, והאנארכיות של הלאומיות, [illegible] הגיעו אצלם למרום הפסגה. [illegible] „וועלטמאכט אדער אונטערגאנג" היא חזון־רוח נפוח וטראגי כאחד: [illegible] לפני כמה מאות בשנים היתה ספרד בעלת תעודת־העולם — המורים והיהודים גורשו מקרב הגוי הקדוש, וכובשיה ומסיתיה הציפו את פני העולם החדש אשר גלה קולומבוס שלה. בשעה שהצי האדיר שלה, „ארמאדה", התקין עצמו לדרך להחריב את אנגליה, היה מחברו העתיד של „דון קישוט" חנוני בסיביליה, שטרח ועסק [illegible] המסולסלה, שבאה לאחר המפלה שנחלה הצי, — אפשר שלא באה אלא כדי להשיב את ספרד לצלילות־הדעת. יוכל היות, כי כשעתידה של גרמניה יהיה מתחת למים ממש, כי־אז יקום סירבאנטס טיבטוני וינקב את הבעבועות של רוח־ימי־הבינים החיילי שלה.

ט.

אולם כשם שהלאום הפשוט הולך ונהפך מן הרגע שנולד ללאום בלול, כך גם הלאום הבלול או המרכב, מן הרגע שהוא נולד, חוזר ונהפך ללאום פשוט. כי חוק העבודה־בשותפות הסמוכה — מפני שאלכסנדר מבקש תמיד עולמות חדשים לכבוש — מתחיל מיד לפעול על היסודות החדשים ולארוג אותם עם הישנים לחטובה אחת. פעולה זו שכיחה ביותר בסוג ב. לאומים מרכבים מתמזגים לאט־לאט; לאומים־בלולים מפגרים עוד יותר, אולם הלאום הבלול הוא — כאשר קראתי לאמריקה, אשר בראשה ורובה שייכת היא לסוג זה — „כור ההתוך". ואף־על־פי שגם הסבלנות וגם העריצות יש בהן כדי לספק את חום־ההמס — האהבה היא גורם יותר מהיר מן הכח; משום שהלחץ הפוליטי, מישם שהוא מעמיד את הלאום בסכנה, כך הוא גם מחשמל את הסוללד שלו, ומעכב אותה הפעולה, שכוון להחיש. הענין, במשלו של איסופ, שהוסיף להבק ולגפין את אדרתו ככל אשר הוסיף הרוח לנשב אימים, השליך אותה מעל גוו, כשזרחה עליו השמש. אופיי הוא הדבר בשביל עמקותו של מאכיאבילי, שחכם מדינה זה הכיר את גורם האהבה, כשם שהכיר את גורם הכח. בין כך ובין כך — והדור השני ואלה שבאים אחריו נוחים יותר להתמזג. גדול כח־המקום. הדעה, כי הלאומים חיים לעד אינה אלא מאפילה. אם יש כם־חיים בשביל עם יש סם־מות בשבילו. מן השומרונים — אף־על־פי שאחד מהם ישאר לעולם בתור סמל הטוב בספרות — נשארו רק עשרות אחדות בחיים. איה הם האווארים עזי־הנפש, הקומאנים המנוצחים, הווארינגים הגודדים? איה הם עשרת השבטים? איה השלג של אשתקד? מן הווינדים, אשר משלו לפנים בפרוסיה, נשארו רק קריות אחדות, שרובן מדברות גרמנית והן מעוכלות כבר למחצה בקרב העם השליט; וטריגלת אלהיהם עבר ובטל מן העולם עוד לפני דורות הרבה. אולם הגורם הראשי בלאום החדש לא תמיד הוא הלאום הכובש, כמו שהוא בדוגמה הזאת. הנורמאנים כבשו את אנגליה, והיא עודנה מתגאית במוצאה מעם הכובש; אולם הם לא כבשו את העם האנגלי או את לשונו. לפיכך, הלאום הנורמאני הוא, בלשונו של הביולוגיון מנדל, הטפוס ה„נסוג־אחור", והאנגלי — הטפוס ה„שליט". והלשון האנגלית הכבירה מגרשת מעל פניה את הלשון הגיילית, הוויילית והאירית. בשנת 1881 ידעו שבעים אחוזים ממאה מעם הוויילים לדבר וויילית; בשנת 1901 — רק ארבעים וששה אחוזים. בשנת 1881 ידעו 6.2 אחוזים של הסקוטים לדבר גיילית; בשנת 1901 — רק 5.16 אחוזים. בשנת 1881 ידעו 18.2 אחוזים של האירים לדבר אירית; בשנת 1901 - רק 13.91 אחוזים. ומספר המדברים לשונות אלו בלבד עודנו פחות מזה. נמצא, שאיש סקוטי אחד ממאתים מדבר אך ורק בלשון גיילית. רק דבר אחד יש בכחו להעביר את גזירת המות מעל הלשונות האלה — והוא: להטיל עליהן איסור. האיסור מקיים שפות רבות בהונגריה וברוסיה, אבל בשעה [illegible] המלחמה על קיומן תשה [illegible]. מי שאוהב ארץ טרם ראה אותה — ההזדווגות בינו ובינה מתחלת עוד לפני דרוך כפות רגליו על אדמת־הקודש. עוד בהתקרב הנוסעים בתאים המסובכים מארצות אירופה המערבית והמזרחית־הדרומית להוף ניו־יורק, מתחילות כבר ההשפעות הפסיכולוגיות של הסביבה החדשה לשלוח אליהם את קרניהן לשנותם ולסגלם אליה. ואף־על־פי שכשסכנה אורבת [illegible] ולמשוך את נפשם ואפילו את גופם אל ביתם הראשון, בכל־זאת הדברים אמורים רק במהגרים מסבות כלכליות; ואילו נדידה לארץ חדשה לשם בקשת חירות, כשהפאטריוטיות היא ילידת הבחירה החפשית, דומה שתפארת יתירה היא לרגש־הכבוד של האדם והיא בת־סמך יותר מזה שהוא מקרה הלידה בלבד. מובטחני, כי הדבר האחרון אשר אנגלי בן גרמניה היה עושה בימים האלה הוא לסייע לגרמניה. כל המרגלים הגרמנים בגרמניה הם, והם מרגלים לטובת אנגליה. אולם אפילו המהגר מסבות כלכליות בלבד קונה לו בהדרגה את הפאטריוטיות החדשה. העובדה היא, כי כל הנולד באורוה או הנמצא באורוה נוטה להיות לסוס. שמעו־נא לספורי־המעשה המאומתים על־דבר ילדים שהיניקו אותם זאבות, אשר גדלו כחיות לכל דבר.

משני גורמי־יישותנו — הירושה והסביבה — האחרון חשוב, לכל הפחות, כהראשון. האדם בזמננו הוא בריה מלאכותית כל־כך, — הוא מפקיד את עיניו במשקפים, את זכרונו על אצטבת הספרים, את צפרניו בתער — עד כי הסביבה, הכוללת, כמובן, את החנוך עם כל המכשירים שלו, היא יותר מחציה של הבריה גופה. ואילו היה אפילו קורטוב של אמת בתורתו של ווייסמאן, הדורשת, כי התכונות הנקנות אינן נמסרות בירושה, כי־אז גם אז עוד אפשר [illegible] בקישטה. [illegible] בחיק מינקתם — וגדל האחד והיה לאנגלי שבאנגלים, והשני — לטורקי צעיר. ילדי־היהודים הרוסים, שנתיתמו במשך המלחמה ונאספו בכפרים נוצרים, מתרגלים כבר לזרוק אבנים ביהודים העוברים על־פניהם, כילדי הנכרים ממש. הנמר לא יהפוך חברבורותיו, אבל האדם יכול לשנות את מקומו. לאלה שלא היו שותפים בלידתו של הלאום, ובלו את ימיהם בשגים כתקונן, הלאומיות היא רק הרגל, אשר, כמאמר הפתגם המחוכם, הוא טבע שני. ואם הלאומיות ניתנת ככה להיות מומרת, לכל הפחות מפנים לחוג הצבע (ובפנים שטח־תרבות אחד בלי הפסד רוחני), הרי זה משום שהנצר הגשמי של כל התמורות האלה הוא כמעט אחד. אם אמריקה יכולה לעשות אמריקאים מסר־בים ובולגארים ויונים ומכל לאום שהוא, סימן הוא, שהסרבים הם בולגארים, ושניהם כאחד הם יונים: לכל הפחות, התכונות האנושיות, השוות לכולם, רבות הן מן התכונות, המבדילות אותם. הגזעים המתנגחים האלה עוברים ובטלים מן העולם בימות שלשה דורות, כשדעתם נוחה, שאין אחד מהם שליט על רעהו. שנאה, אפילו זו שבין מבקרים וסופרים, אינה מאריכה ימים על הידיעה שהם יודעים איש את אחיו. האנושיות, כלבני־צעצועים אלה של ילדים, ניתנת להבנות כל בנין שהוא. מחנות־העצירה של הזרים בשעת מלחמה הן עדות חיה על החומר החי, הנוזל בתמידות אל כורי־ההתוך הלאומיים. פרוסיה קמה ונבנתה על־ידי שטיין, בן ארץ־ההיינים. ושארנהורסט איש האנובר, ביסמארק וטרייצקה ממקור סלאבי יצאו. נאפוליון לא היה בן צרפת, ואפילו העלמה מאור־ליאנס לא היתה בת צרפת. סונינו, ראש־המיניסטרים האיטלקי, הוא בנם של אם אנגלית ואב יהודי. דיזראלי היה כולו יהודי. הלורד קרומר — דם גרמני נזל בעורקיו. בהקאבינט למלחמה שלנו יש רק אנגלי אחד, ואף הוא הנהו קוסמופוליטון מצד אמו. אפרים כאן הארמיני היה ה„גאריבאלדי" של פרס. העם שאיננו נמצא במפות הארץ חי עם כל העמים האחרים, מן הבבלים עד הזילאנדים־החדשים מן האביסינים עד המורמונים — הגובירנר של יוטה * הריהו יהודי — ואני בא לידי מסקנה איקלידסית, כי כל אלה אשר היהודים יכולים להם לאחים יכולים להיות אחים איש לרעהו, וכי לא הבדל הגזע הוא המכשול בדרך לאומיותו של מין האדם.

(המשך יבוא).

* היהודי באמבירגר היא הגובירנר הראשון של יוטה, „מדינת המורמונים". — המתרגם.

מִכְתָּבִים מִמַּדְרִיד

הד"ר מאכס גורדוני אחרי מטתו של צלינוב.

העתונות העולמית הביאה את הידיעה על־אדות מותו של הד"ר [illegible] לא חפצה להבדל מכל יתר קהלות ישראל, המבכות את אבדתנו הגדולה, וביום 17 בפברואר נערך ההספד בבית־הכנסת „מדרש אברבנאל", שנוסד פה לפני שנה בעזרתו ובהשפעתו של הפרופיסור א. ש. יהודה.

כל העדה התאספה לשמוע את נאומו של המספיד, הד"ר מאכס גורדוני. אם כי זקן האיש, בן שבעים חסר אחת, כולו הפך לבן, עודנו מלא כח בגוף וברוח, עודנו מלא מרץ וחיים, וקולו נעים וחזק, כמו שהיינו רגילים לשמעו מעל בימת הקונגרס.

„בתור יושב־ראש וחבר הנשיאות של הרבה קונגרסים ציוניים, היה מוטל עלי התפקיד המעציב להזכיר את הנעדרים מתוך המחנה שלנו, וגם כעת, אם כי אין לפני הקונגרס הציוני, עלי, לצערי הגדול, להמשיך את תפקידי זה.

ביחד עם האבדות הגדולות, שאבדו לנו בתור עם משתתף בשדה־הקרב, כי עם עומד בקרב אנחנו, וחרבו של מלאך המות עופפה על־פני שבע מאות אלף מיטב בחורינו, כמו על טובי הצעירים של יתר העמים מסביב, — אבדו לנו במשך השנים האלו הרבה מטובי [illegible]

לפני שנים אחדות לוקח מעלינו וולפסון, וכעת — צלינוב.

אעיר פה על ההבדל הרב בהד, שנתנו שתי האבדות האלו בעולם הגדול.

[illegible] למחרתו, וכל העתונות האירופית הכריזה לכל העולם את האבדה הגדולה של ההסתדרות הציונית.

משנת 1914 עד היום [illegible]
המדיני.

לפני שלש שנים לא נחשב עם ישראל „בנמצא" בעיני כל העמים וממשלותיהם. על הציוניות לא חשב שום בן־אדם, ואלה שהעירו על לבם, קבלוה כרעיון בודד, מוזר, שכבר עבר זמנו.

ועכשיו עם ישראל עומד בתוך השורה, הציוניות היא תנועה מדינית רבת־הערך, [illegible] העולם כולו את יחוסו אל מצבו של עם ישראל ואל דרישותיה של ההסתדרות הציונית.

[illegible] של הממשלה הבריטית [illegible]
לפני עם ישראל את שערי הארץ, ארץ־מולדתו.

ההחלטה הזאת, שהפכה בין־לילה את מצבו המדיני של עם ישראל והכניסה אותו לתוך העגול של כל העמים הנאורים, לא נתקבלה בין־לילה, כי־אם היא התוצאה של עבודה רבת־ערך והאחריות של טובי כחותינו במשך עשרות השנים של קיום המחנה הציוני.

[illegible] המלחמה והעבודה הזאת, עד שהגיע וזכה לראות לפני מותו את [illegible]

הוא היה אחד הראשונים, אחד ממיסדי הביל"ו!

אחרי מותו של אלכסנדר השני, „המלך הנואל", שנתן — תחת השפעת המפלה הגדולה במלחמת קרים — חופשה לארבעים מיליון עבדי־עולם, האכרים, החלה הריאקציה הכללית ברוסיה; אלכסנדר השלישי השתדל לשפוך את כל רוע־לבו על החלק היותר חלש בכל תושבי ארצו — על היהודים.

ההגבלות נגד היהודים רבאו את רוחם; שורות רוביות נהפכו [illegible]
[illegible]
וטובי בנינו, שרוה עמם [illegible]
[illegible] את הגבת [illegible]

[illegible]
שירת הביל"ו.

כי עם ועם שר את שירת גבוריו הלאומיים.

היונים שרו את גבורת הארגונבתים. הם עברו דרך ימים וארצות רחוקות ויבקשו את הארץ אשר שם הזהב. הזהב ניתן כח לעצמה; והם השיגו את מבוקשם, ויהיו לגבורים בפי בני עמם.

גם בני אמריקה שרים את שירת התיירים הראשונים [illegible] את מולדתם וילכו לנוע אל הארץ החדשה, במקום שארבו האדומים מבינות לסבך העצים ביער העבות.

ואנחנו לא שרנו עוד את שירת הביל"ויים שלנו.

לא את גיזת הזהב בקשו ומצאו גבורינו, ולא ארצות חדשות הלכו לבקש ולדרוש. הם תרו מקום לבני עמם הנודד זה אלפים שנה, ויבקשו לו מפלט בארץ האבות. גם להם ארבו פה האדומים; אם לא הערבי הפלח והבדואי, שהביטו על היהודים כעל זרים שיאפו ארצם, כי־אז הפקיד הטורקי, שהתמחה כבר בשלטון מעשקות. ומה היה כחם של צעירינו אלה, שמעל ספסל בית־המדרש קמו ויצאו אל השדה לעבוד? מה הביאו בידם מארצות הגולה, מבלעדי הרצון הכביר והאמונה בתחית העם? ואיך פגשה אותם ארץ האבות? באיזה מצב מצאו הם את אחינו תושבי הארץ לפניהם, את הישוב הישן?

[illegible]

את הפרובלימה של היהדות ביחס עם ארץ־ישראל העמיד באופן ברור האיש הגדול האי־יהודי אליפנט. היא בא בדברים עם הממשלה הטורקית והציע לפניה לתת לעם ישראל לרשת את ארץ־ישראל ממדבר־שממה לגועדים; אל היהודים פנה בקול קורא ויוכיחם שהם, גולי־עולם, העוברים לבל קצוית תבל, אינם שמים לב [illegible] מולדתם, שראתה את תקופת האורה, תור היצירה שלהם, שהאירה לעולם כולו.

גם האיש, שמספנים אותי גם כן בתור יהודי, — אם כי אני מעמיד לזה סימן של שאלה [illegible] לינבפילד, שהיה מתנאה במוצאו מגזע היהדות כלפי הלורדים האחרים, שמתנאים ביחוס־אבות שלהם, — גם הוא ברומאן „גם לגויים" עורר את עשירי ישראל לקנות את ארץ־ישראל מידי הממשלה הטורקית וליסד שם מדינה יהודית.

[illegible] מנהלי ה„אליאנס", — שהביטו על היהדות בעינים אחרות מאשר בני ה„אליאנס" בזמן הזה, — גם הם התענינו בשאלת ארץ־ישראל, וישלחו שמה את היהודי הנלבב, את קארל נטר, שיסד, ברשיון של הממשלה העותימנית, את בית־הספר לעבודת האדמה, את „מקוה ישראל".

השם הזה צריך היה לסמן פרוגראמה שלמה של עבודה בארץ [illegible]
במערב של אירופה תתחיל להתעכב ב [illegible]
גם ישראל בארץ.

אבל התקוה הזאת נשארה מעל.

בעלי ה„אליאנס" לא שמו יותר לב לעבודתם בארץ־ישראל, והתלמידים, שלמדו את תורת עבודת האדמה ב„מקוה ישראל", מבלי לראות לפניהם שום יכולת להשתמש במדע ובאמנות שלהם בארץ־ישראל, התפזרו אל כל רוח, מבלי השפיע כל־שהיא על הרמת מצבם של אחיהם בארץ. עוד מושבה אחת נוסדה על־ידי בני הישוב הישן על שפת הירקון, אבל מחוסר הכנה ומהעדר אמצעים ומפני המחלות, ששררו בסביבה, לא יכלה המושבה להתקיים.

במצב זה מצאו הבילויים את הישוב בארץ.

זמן קצר אחרי הבילויים החל להתענין בישובה של ארץ־ישראל היהודי הגדול, הבארון א. די רוטשילד. גם לבארון לא היה מעוף רחב ולא תכנית מסודרת, כשהחל להתעסק בישוב. הוא בעצמו הודה לי, כי בהיותו בארץ־ישראל ובמצאו שם באי־כחם של כל העמים, מבלעדי הערביים והטורקים: יונים, ארמינים, איטלקים, קורדים ורומיהם, רק ישוב עברי מסודר לא מצא בה, — החליט לתמוך בידי אלה היהודים, שירצו להתישב על הקרקע בארץ־ישראל, למען יהיו גם לנו באי־כח בארץ, ומעולם לא עלה על דעתו, שתמיכתו זו תגיע לידי סכומים של 40—50 מיליון פראנק. אבל גם בהמיליונים הללו לא היה יכול הישוב להתפתח באופן טבעי, ומעולם לא היתה לו שום תקוה להשפיע באופן שהוא על פתרון שאלת היהודים והיהדות שבגולה.

טובי הבילויים, ובתוכם הד"ר צלינוב, הבינו, שצריך לשתף את העם לעבודה, צריך לעורר ולסדר את העם.

פינסקר כתב אז את ה„אבטואימאנסיפאציה" שלו, שבה נתן את הצורה הברורה לכל האידיאלים של טובי הצעירים שלנו, והד"ר צלינוב והבילויים יסדו את חברת „חובבי ציון".

האגודות של „חובבי ציון" עוררו בעם את הקשר ואת הגעגועים אל ארץ־המולדת, שלא נפסקו מעולם, אבל נחלשו בעם, במשך שנות הגלות הארוכה.

אבל מנהלי „חובבי ציון" שמו את כל מעינם בישוב הקטן, שמעולם לא היה יכול להביא לידי פתרון את שאלת עם ישראל.

באותו הזמן עלה כוכב־נוגה על שמי היהדות במערב. זה היה תיאודור הרצל. הוא היה הראשון שבטא באופן ברור [illegible], לא בעברית, שעוד לא ידע — את הרעיון, שהגה העם בחובו, מבלי העיז להעלותו על דל שפתיו.

הוא כתב את „ממלכת היהודים", יסד את הקונגרס ואת ההסתדרות הציונית, וידרוש יסוד ממשלת־בית לעם ישראל בארץ־ישראל ברשיון הממשלה העותומנית ובאחריות יתר המדינות הגדולות.

זה היה המומנט הפוליטי, שעליו יסד הרצל את בנינו הנפלא.

כמו זרם של חיים עבר על־פני כל כדור הארץ ויגע בכל מקום מושבות היהודים. על־ידי תלמידי בתי־הספר בגליציה עבר הגל גם לרוסיה, ומשם באה התשובה הגדולה.

ואחד הראשונים, שנענו לקריאתו של הרצל, ומני אז זה עשרים שנה לא זז מעמדתו בראש התנועה הציונית, היה הד"ר יחיאל צלינוב.

צלינוב היה בעל נפש רחבה, בעל לב עברי, ואף כי היה בעל דעות קבועות ביחס אל הציוניות; אבל בכל עמדו על דעתו בכל השאלות היסודיות ידע לכבד את דעותיהם של האחרים, ויהי נכבד ואהוב לכל מפלגות התנועה.

והמפלגות היו מרובות.

עם ישראל הוא עם קשה־עורף מנעוריו ועד היום הזה, ורגילים אנו לעמוד על דעתנו בעקשנות מיוחדת. נוסף על זה מכריחים אותנו חיינו בגולה לקבל השפעת העמים, שבתוכם אנו גרים. היהודי הגרמני הוא גאותני וקר; בארצות הלאטיניות נעשה היהודי יותר מיד יקי בדעתו; וברוסיה... הרוסי הוא בעל לב רגש ועלול להתעורר לכל רעיון, שבא מן החוץ, ובפרט ממערב. כל רעיון חדש מוצא המון אדפטים, חסידים נלהבים, שעלולים למסור את חייהם בעדו,

אבל כל אחד מבין את הרעיון החדש ומקבל אותו לפי הכרת דעתו הוא, ונלחם בעדו רק באותה הצורה, שהוא מוצא לאמתית; ומכאן רבוי הכתות והמפלגות, שצוררות תמיד אחת את השניה.

היהדות ברוסיה, החלק היותר חי והיותר נכבד של עמנו, עומדת, לצערנו, תחת השפעת הסביבה, ומפני כך היינו מביטים כעל פלא, היוצא מגדר הרגיל, על צלינוב, שידע להתחבב על כל בני המפלגות לשתף אותם לעבודה הלאומית.

הוא היה החוט המקשר בין המזרח והמערב.

הוא עמד על הבסיס של חבת ציון ויתנגד לאוגאנדה בכל תוקף, ובכל־זאת ראה בהצעתה של הממשלה הבריטית גם אז צעד חשוב מאד בהתפתחות מצבה המדיני של ההסתדרות הציונית, ועם מתנגד כזה יכול היה הרצל להמשיך את עבודתו גם הלאה.

הוא היה מצדד בעבודת הישוב בארץ־ישראל גם באופן פעוט של יסוד מושבות קטנות וקנית הקטארים אחדים של קרקע בלי שום רשיון ובטוחות, אבל הוא הבין והכיר גם את ערכה של העבודה הפוליטית, שהיא רק היא יכולה להביא אותנו לידי מצב של עלית השחר על שמינו על־ידי ההצהרה הבריטית.

צלינוב היה רופא מצוין, שתפס מקום חשוב לפי ערכו במוסקבה, אם כי החוקים המגבילים ברוסיה לא נתנוהו לעלות למדרגה הראויה לו, אבל אחרי הקונגרס העשירי, בשעה שהשלטון בהנהלה הציונית עבר לידי בני מפלגתו הוא, נאות צלינוב להכנס לועד הפועל המצומצם, ויעזוב את מצבו ואת כל אשר לו במוסקבה ויעתיק את דירתו לברלין.

בראשית המלחמה היה, כמובן, נאלץ, בתור רוסי, לעזוב את גרמניה, ובמשך כל הזמן האחרון, ובפרט אחרי המהפכה ברוסיה, היה הוא היחידי, שאחד את כל חלקי העם, המכירים בלאומיות ישראל ברוסיה, והיה נחשב לבא־כח העם גם כלפי חוץ.

לרגלי המשא־ומתן עם הממשלה הבריטית הגיע ללונדון, ופה, אחרי ראותו את קרני השחר הראשונות, שפותחות לפנינו את שערי ארץ המולדת, — נתק פתיל חיתו.

פלא היסטורי — כל האנשים הגדולים שלנו, שהקדישו את כל חייהם לגאולת עמם, לא זכו להגיע אתו יחד לארץ־תקותם. המחוקק הראשון, שהוציא את העם מכור הברזל וינהלהו במדבר ארבעים שנה עד אשר הביא אותו אל ארץ מולדתו, מצא את קברו בעבר לירדן מזרחה, ורק מרחוק הורשה לראות את ארץ מאוייו.

דולג אני על שלשת אלפים שנה ומגיע עד הרצל.

הרצל זכה לראות את הארץ מקרוב; הוא עבר על עמק השרון ועל שדמות בית לחם, עלה על הר ציון וישמע את הד הזרם של מי הירדן, ואת רעיונו הגדול הגה על יד הכותל המערבי. כל זה עורר בתוכו עוד יותר את התשוקה לארץ־המולדת. אבל אנחנו לא זכינו, שיעלה אתנו לציון בעודנו בחיים.

צלינוב נתן את כל חייו לתחית עמו, ויזכה לראות מרחוק את אור הגאולה.

צלינוב, שנספה בלא יומו, בעודנו צעיר מלא כח חיים, מת רחוק מבני משפחתו, בדרך, בהתכוננו לעלות ביחד עם חברים אחדים לארץ־ישראל, להכין שם את כל העבודה הדרושה, כדי לקבל את הארץ, שהממשלה האנגלית מבטיחה למסור לעמנו.

עיניו הטובות נסגרו בשעה שנגעו בהן קרני אור הבוקר, שעלה על שמינו. לבו, מלא אהבה לעמו ולארצו, הפסיק את דפיקתו בשעה, שתקות כל חייו החלה להתקיים.

חייו של צלינוב, כמו של רבים מאתנו, היו חיי־נדודים.

מקוה אנכי, — כן, מקוה אנכי, — שלא תמצאנה עצמותיו גם כעת מנוחה פה בגולה.

אני מאמין, שבעלותנו אל ארץ־המולדת, והרימונו אתנו את עצמות יחיאל צלינוב מלונדון, כמו של תיאודור הרצל מווינה האנטישמית, והעלינו אותן אתנו ונתנו להן מנוחה, בכבוד הראוי להן, בארץ הקדושה, ארץ תקותם ותקותנו, ארץ האבות והבנים".

ד"ר ח. בוגרצוב.

חֲדָשׁוֹת יְמֵאוֹרָעוֹת

— הועד הזמני לענייני הציוניות באמריקה מודיע, שהקומיסיה [illegible] המבקרים, שבאו לקדם בברכה את המלאכות ולהביע את רגשי חבתם [illegible] של ממשלות צרפת ואמריקה. המלאכות פתחה את לשכתה הראשית בתל־אביב וכבר נגשה לפעולותיה. שלטוני המקום הבטיחו את חברי המלאכות לעזור להם, עד כמה שידם מגעת.

בעבור המלאכות דרך מצרים, נתקבלו כל חבריה והד״ר ווייצמאן בראשם לראיון מאת הנציב האנגלי, שהביע לפניהם את רגשי הבתו [illegible]

— [illegible] הראשונה של המתנדבים אל הגדוד העברי. בלונדון יצאו לקדם את פניהם בברכה הרב הכולל, הד״ר ה. הרץ, וחברי הקהלה.

— מרוסיה הגיעו שוב ידיעות מחרידות על [illegible] שפרצו שם בזמן האחרון. לפי הידיעות, שנתפרסמו בעתון הרוסי „ראנגעיע אוטרא", נהרגו בקיוב, בעת הכבש העיר על־ידי צבאות [illegible] הם. בעיר קוקאנד של טורקסטאן הרגו הפורעים שלש מאות יהודים, [illegible] נמצא גם העסקן הציוני ד״ר ל. הרצפלד, ששמש סגן למיניסטר־ [illegible]

— הנבחרים היהודים באויסטריה הכניסו להרייכסראטה ביוינה אינטרפלאציה על הפרעות, שפרצו לפני זמן־מה בפריסטיק, [illegible] היהודים את העובדה, כי גם פקידי הממשלה וכומרים היו בין [illegible] הפורעים, היה ראש העיר פריסטיה.

— לאחר ישיבה של שמונה עשרה שנה בבית־האסורים בעון [illegible] האלה באה לו בתוקף המאניפסט הכללי, שפרסם מלך אויסטריה להולד לו יורש עצר.

— בנאום המדיני, שנשא בשבוע שעבר מיניסטר החיצוני האויסטרי, הגראף צרנין, לפני באי־כחה של מועצת העיר [illegible] השמיע בנוגע ליהודי רומיניה את הדברים האלה: „אנחנו נפתור גם את שאלת היהודים (ברומיניה). מעתה יהנו היהודים ברומיניה מזכיות שוות, ככל האזרחים". ומברלין באה הידיעה, כי שם התיצבה בימים האלה לפני הקאנצלר פון הרטלינג מלאכות יהודית, [illegible] אתו על גורל יהודי רומיניה. הרטלינג הבטיח את המלאכות, כי ממשלתו תשים לב אל הענין הזה. גם מיניסטר־החיצון החדש [illegible] כל מה שביכלתו לטובת שחרורם של יהודי ארצו.

— הועד הפועל הציוני המצומצם החליט ליסד בארץ־ישראל [illegible] ויארבורג, הד״ר א. האנטקה והד״ר א. יעקבסון, נאמר, כי ליסוד המושבה יגשו תיכף לאחר גמר המלחמה. הקרן הקיימת לישראל קצבה ככר לתכלית זאת סכום של מליון פראנק.

— בקרוב תפליג מניו־יורק לארץ־ישראל האכספדיציה המדיצי־ נית מיסודה של הסתדרות הנשים „הדסה". הרשיון הדרוש למשלוח האכספדיציה כבר נתקבל מאת [illegible]

[illegible] שני מבונאים, מנהל ורופא [illegible] הראשונות של האכספדיציה [illegible] השונים של האכספדיציה [illegible] סובילה היא אתה שבעים [illegible] בין יהודי אמריקה [illegible] להם. תקציב האכספדיציה עולה למאתים וחמשים אלף דולאר, מהם הרימו: הועד הזמני לעניני הציוניות באמריקה — [illegible] אלף דולאר, הועד המאוחד לעזרת נגועי המלחמה — מאה אלף [illegible] ארבעת אלפים ליטרה של בזרית.

[illegible] בארץ־ישראל ביחד עם הפלוגה הראשונה של הגדוד [illegible] שמואל. הקולוניל שמואל הצטיין בשדה־הקרב גם במלחמה [illegible] עם הבורים לפני שש עשרה שנה וגם במלחמה [illegible] המערבית

הַתְּנוּעָה הַלְאֻמִּית

[illegible]

מטעם הועד הזמני לענייני הציוניות נקבעו ימי הפסח שעבר להגינת התחלתה של הגאולה הלאומית הממשית של עם ישראל בארץ־ישראל. עם בוא הקומיסיה הציונית לארץ־ישראל הניחה שם בחג הפסח שעבר את אבן־הפנה ליסוד השלטון העברי במדינה [illegible] ויחג על־ידי הציוניים והיהודים הלאומיים בכל רחבי אמריקה

גדולות ורבות־העם היו ביחוד החגיגות בפיטסבורג, שיקאגו ובוסטון. אך על כולן עלתה החגיגה, שנערכה בניו־יורק, ביום 1 אפריל. ביום ההוא נועדו כל הציוניים המאורגנים בניו־יורק וערכו תהלוכה נהדרה, שבה השתתפו אלפי איש. בראש התהלוכה [illegible] חברי הגדוד העברי, אחריהם — הציוניים המאורגנים לאגודותיהן [illegible]

[illegible] על־פני האיינין [illegible] וישה — עד אולם קארנגי. המשתתפים [illegible] הד״ר שמריה לוין, נתן [illegible]

דברי הנואמים נתקבלו מאת הקהל בהתלהבות מרובה

שׁוֹנוֹת

חגיגת יובלו של אליעזר בן־יהודה

[illegible] שנת הששים של אליעזר בן־יהודה היתה על־ידי העברים [illegible] הגדול „קיפר יוניון"

היושב־ראש, הד"ר ישראל פרידלנדר, שפתח את נאומו בעברית וסיימו באנגלית, מציין את אליעזר בן־יהודה בתור החלוץ העברי האמתי והמקורי: „ספרא" ו„סייפא" כאחד. מברך הוא את חתן היובל, שיזכה לשוב בקרוב לארצו־ארצנו המשוחררת ולראות בהתגשמות חזונו. חיים התחיה יגדלו. במהרה.

השופט יוליאן מאק מברך את חתן היובל בשם הועד הזמני לענייני הציונות באמריקה. הנואם רואה בבן־יהודה ובעבודתו הרבה והמוצלחה להחיות את הלשון העברית בפי העם העברי את האות היותר חותך והמופת היותר נאמן לכחו החיוני של עמנו ולרצונו הכביר לתרומה ולהתחדשות.

המטיף העממי צ. ה. מאסליאנסקי מסר בנאומו זכרונות מלאים ענין מראשית ימי התגלותו של בן־יהודה, כשנפגש עם חתן היובל לפני שלשים וחמש שנים בפינסק, מקום שם בא בן־יהודה מארץ־ישראל להטיף לרעיון התחיה הלאומית והדבור העברי בין בני הגולה. גומר הוא את נאומו בברכה עברית, כי יזכה בקרוב להפגש עם בן־יהודה בארץ־ישראל המשוחררת והבנויה.

מר ראובן בריינין מדבר על בן־יהודה החולם והלוחם הגדול, שמידו באה לנו כל התחיה העברית של זמננו. אם רואים אנו כיום בתי־ספר עבריים למופת, שהלשון השלטת בהם היא העברית; אם שומעים אנו את שפת החוזים הגדולים מדוברת בפי טובי עמנו; אם צלצולה הנעים והמקסים של לשוננו הלאומית מגיע לאזנינו מפי תינוקות של בית רבן, — הלא בן־יהודה הוא שחולל את הפלא הגדול הזה, ולו אנו חייבים תודה והכרה על כל הטוב הזה, שהשפיע על חיינו הלאומיים.

הד"ר נחום סלושץ, שצריך היה על־פי התכנית לשאת נאום על „בן־יהודה איש המדע", מוכרח היה מפני אחור השעה לצאת ידי חובתו בדברים קצרים אחדים, שקצתם היו מעין התנצלות וקצתם ברכה לחתן־היובל בצירוף תשורה מאת ההסתדרות העברית באמריקה — „ספר זכרון", אשר הוציאה לשמו ולכבודו.

נשאו נאומי ברכה גם באי כחם של המוסדות וההסתדרויות דלהלן: התלמידה הירשטריט בשם בית־הספר הראשי. מר י"ב רוז־טנברג — בשם ה„קונסיל" הציוני בניו־יורק, לואיס ליפסקי — בשם הפדרציה של ציוני אמריקה, ד. בן־גוריון — בשם הסתדרות „פועלי־ציון", א. מ־דייב — בשם הגדוד העברי, מרת נ. שטרוים בשם „הדסה" והשופט יעקב שטראהל — בשם האוררר „בני ציון". אחדים מן המברכים הגישו לחתן־היובל זרי־פרחים רעננים למזכרת.

האחרון לנואמים, הד"ר שמריה לוין, מברך את חתן־היובל בשם הועד הפועל הציוני העולמי. בקשוני — אומר הנואם — לצמצם את תוכן דברי ולדבר רק על צד אחד בפעולתו הארוכה של אליעזר בן־יהודה — על הצד הציוני. ואולם כלום אפשר לדבר על בן־יהודה הציוני, מבלי לנגוע ב ה ע ב ר י שבו? הרי כל גדולתו וגבורתו של בן־יהודה היא התחיה הלאומית ה ש ל מ ה, שעליה הוא נלחם זה ארבעים שנה ולה הקדיש את חייו וכשרונותיו, ומי זה יבוא ויפריד בין הדבקים האלה — הציוניות והעבריות — בדברו על פעולותיו של חתן־היובל? כי כל אלה השבחים והתהלות, שפזרו לו הנואמים בנשף זה: „מחיה הלשון", „מקים העם", „עושה נפלאות", „קוסם קסמים" וכיוצא באלה, אינם לא לכבודו של בן־יהודה ולא לכבוד העם העברי, שעליו גאותו. שבחים אלה אין להם יסוד במציאות. כי אילו מתה לשוננו הלאומית באמת, כמו שחושבים בטעות אחרים, לא היתה לה שום תקנה, ושום בן־יהודה לא היה מקים אותה לתחיה. „מתים בל יחיו ורפאים בל יקומון". לאשרו של העם העברי, לא מתה שפתו מעולם. משעבוד זר ומעבודה קשה היתה אמנם לפעמים תרדמה נופלת עליה, אבל גם במצב כזה היתה תמיד בבחינת ישנה ולבה ער. כלום חסרה היתה אלא מגע עם הכיכר הטבעי ואדמת מולדתה, שתתעורר התעוררות שלמה וגמורה. ועל הסוד הזה של הקשר האמיץ, המחבר את ארץ־ישראל עם הלשון העברית, עמד בן־יהודה עוד לפני ארבעים שנה, בלכתו לארץ־ישראל על מנת להקיץ את לשוננו הישנה ולעורר את שפתנו הנרדמה. זהו כחו לעמנו ולשפתנו.

חתן־היובל, אליעזר בן־יהודה, השיב על הנאומים והברכות בנאום־תודה קצר, שבו הביע את בטחונו בגאולתו השלמה ובתחיתו הגמורה של עמנו בארץ־ישראל במהרה בימינו בקרוב.

* * *

י ד י ע ו ת ס פ ר ו ת י ו ת.

— בהוצאת „אחיעבר", ניו־יורק, יצא מאסף ספרותי ושמושי בשם „יובל אחיעבר". המאסף מכיל כחמש מאות עמודים וכו באו המחלקות האלה: א) מחקר, ב) ספרות יפה, ג) החיים והתרבות באמריקה, ד) זכרונות והערכות, ה) רשימות.

— ההסתדרות העברית באמריקה הוציאה לכבוד יובל הששים של אליעזר בן־יהודה „ספר־זכרון". המאסף ערוך ע"י ראובן בריינין והוא מכיל דברי ספרות אלה: א) סוגיטה — הלל בבלי, ב) א. בן־יהודה — חוקר ומחיה הלשון העברית — ד"ר י. שפירא, ג) גבור הרצון וההתמדה — ד"ר נחום סלושץ, ד) על מפתן היצירה — י. ז. פרישברג, ה) בן־יהודה — אב. גולדברג, ו) עם כי יאלם — מ. ליפסון, ז) אב"י — איתמר בן־אבי, ח) בבית היוצר (ליובלו של בן־יהודה) — מ. שיינקין, ט) חול וקודש — ישראל בלקינד, י) קטע מזכרונותי — צ. ה. מאסליאנסקי, יא) זכרונות על דבר אליעזר בן־יהודה — נסים בכר, יב) המחנך — א. ר. מלאכי, יג) הסמל — צבי שארפשטיין, יד) אליעזר בן־יהודה — דניאל פרסקי, טו) שאלה נכבדה — אליעזר בן־יהודה, טז) השפעת בן־יהודה על הסגנון העברי — ראובן בריינין.

— ועד המשק של „העם" המוסקבאי מודיע בגליון השבעים של אותו העתון, כי „העם" יתחיל להופיע שוב בתור עתון יומי. בינתים, במשך שנים־שלשת השבועות של הכנה, יוצא „העם" בתור שבועון בצורתו הראשונה.

— הוצאת הספרים העברית של אברהם שטיבל ממוסקבה פתחה סניף באמריקה. תעודת הסניף הזה תהיה ביחוד להוציא בתרגום עברי משובח את יצירותיהן המעולות של גדולי הספרות האנגלית והעולמית. הוצאת „שטיבל" הפרישה לתכנית זאת סכום הגון. לעורך כפרי ההוצאה הזאת באמריקה נמנה מר י. ד. ברקוביץ. בחלקה האמריקאי אומרים להוציא ברבים תרגומים משכספיר, דיקנס, דזק לונדון, ארנאר פו, טשיחוב ועוד.

— ב„הוצאת שטיבל" ובעריכת דוד פרישמאן התחיל לצאת במוסקבה ירחון עברי בשם „התקופה". בספר הראשון באו ענייני ספרות אלה: א) ס פ ו ר י ם: שני קונטרסים — בוקי בן יגלי; סחור סחור (רומאן), ספר ראשון, חלק א — א. שטיינמאן; לילה — ח. ש. בן־אברם; נחש הנחשת — דוד פרישמאן. ב) ת ר ג ו מ י ם: בין שני עולמות (דראמה) — ש. אנ—סקי, תרגום ח. נ. ביאליק; כפר אליאס, שיר ראשון, הומירוס — ד"ר ש. טשרניחובסקי; משירי היינע — יעקב פיכמאן; משירי וו. גאטה — דוד פרישמאן; הגנן, ראבינדראנת טאגור — דוד פרישמאן; ג) ש י ר י ם: נדודים — ד. שמעונוביץ; פיח־פיח — יעקב לרנר; שירים — א. מייטוס; בת ליטא — מ. ז. וואלפובסקי; מפיסטופל — דוד פרישמאן. ד) מ א מ ר י ם: חמש תקופות בנבואה — י. א. טריוואש; תלמודה של בבל ותלמודה של ארץ־ישראל — י. ח. טביוב; יגון היחיד — ד. א. פרידמאן; היסטוריה של איש צבא יהודי — ש. דובנוב. ה) ב ק ו ר ת: „כנסת" — ר. א. פרידמאן; רשימות ספרותיות: 1) „התורן", 2) „עולמנו" — נתן גרנבלאט. ו) מ ת ק ו פ ה ל ת ק ו פ ה: 1) המלחמה והריבולוציה, 2) נשכחות, 3) הירדות ומדינת היהודים 4) המשיח האחרון — א. שטיינמאן.

הספר מכיל כארבעים גליונות דפוס בפורמאט גדול ומחירו שנים עשר רובל.

הריני שולח מעומק לבי ברכה חמה ונאמנה, ברכת מזל טוב, לשארת־בשרי הנחמדה, העבריה החרוצה, א ל ט ה פ ר ס ק י בשיקאגו לארוסיה עם בחיר־נפשה מ ר ד כ י י ה ו ש ע ל ו י ן. מי יתן ובנו את ביתם בישראל על אדמת יהודה החפשית!

ניו־יורק. דניאל פרסקי.

מקרב לבי אני מברך את חברי ד"ר ה. נלקין עם בחירתו ליום בואו בברית־הנשואין.

ד"ר ש. הירשמאן.

אל קוראי „התורן".

הנהלת „התורן" קובעת את חדשי ניסן ואייר לעבודה של רכישת חותמים חדשים לעתוננו. בעבודתה זו רוצה ההנהלה לשתף אליה את כל אלה מקוראי „התורן", שחפצנו חפצם ומטרתנו מטרתם: להרבות את מספר קוראי עברית באמריקה ולעשות את הספרות העברית שכיחה ומצויה בכל בית בישראל, אשר לשוננו הלאומית אינה זרה לו. פונים אנחנו איפוא לכל קוראינו הנאמנים להיות לנו לעזר בעבודת הפצת „התורן" בין מכיריהם היודעים עברים ולהרבות את מספר חותמיו במשך שני החדשים האמורים עד היכן שידם מגעת. ולאות הכרת־טובה לאלה, אשר יואילו לקבל עליהם את הטורח הזה, אָנו קובעים **פ ר ס - ח נ ם ל ז כ ר ו ן** לכל אחד מקוראינו, אשר ימציא לנו במשך הזמן הנזכר ח מ ש ה ח ו ת מ י ם ח ד ש י ם. הפרס הוא אחד משני הספרים העברים האלה:

א) „ל ו ח א ח י ע ב ר", מאסף ספרותי, בן 450 עמודים, שמחירו $1.50;

ב) כתבי ראובן בריינין, כרך א (ספורים, ציורים ורשימות, עם תמונת המחבר בצירוף מבוא), שמחירו $1.50.

כל מי שימציא לנו במשך חדשי ניסן ואייר ח מ ש ה ח ו ת מ י ם ינתן לו חנם אחד משני הספרים האלה, לפי בחירתו. הממציא ע ש ר ה ח ו ת מ י ם — יקבל את ש נ י הספרים חנם.

מקוים אָנו, כי קוראינו הנאמנים, אשר הביעו כמה פעמים את חבתם ל„התורן" במכתביהם אלינו, יקבלו עליהם ברצון לעשות גם ד ב ר מ מ ש י לתועלתו ולבסוסו לימים הבאים, והיו ספרי־הפרס בידיהם למזכרת, כי השתתפו אף הם אתנו השתתפות מעשית ביצירת בימה עברית ספרותית באמריקה.

הנהלת „התורן".

ברכה חמה לחברתי ולידידתי הנאמנה מרת א. פרסקי לארושיה עם מר מרדכי יהושע לוין.

יעקב סופר

שיקאגו הדרומית

ברכה חמה ולבבית לשארת בשרי אלטה פרסקי לארושיה עם הבחור הנכבד, מר מרדכי יהושע לוין. יהי רצון שמשפחת פרסקי המפוזרה והמפורדה תתאחד שוב ותפרח בארץ אבותינו.

אליהו פרסקי

ניו יארק

כתבתי:

א. ל. גרוסמאן

64-66 Ave. C.   New York

לקוראינו בקאנאדה ובחוץ לאָרץ.

הננו מבקשים מאת קוראינו בקא־נאדה ובחוץ לארץ לא לשלח לנו המחאות פרטיות (טשעקס) אלא המחאות־באנקים או המחאות הפוסטה מפני הקושי שיש לנו בגבית הכסף מהמחאות פרטיות.

LIFSHITZ PRINTING CO., 217 E. Broadway, N. Y.